

# A KERESZTÉNY NŐ.

FELOLVASÓ CIKLUS.

ÍRTA

S A BUDAPESTI KATH. KÖR 1897. ÉVI NAGYBŐJTI  
ESTÉIN FELOLVASTA:

**RUSCHEK ANTAL,**

győr-nádorvárosi esperes-plebános a Ferencz József-rend lovagja.

FŐPÁSZTORI ENGEDELEMMEL.

BUDAPEST, 1897.

**SZERZŐ KIADÁSA.**

**„HUNYADI MÁTYÁS” -INTÉZET NYOMÁSA.**

## TARTALOM.

I. A nő hivatása	1 lap
II. A gyermekleány.....	15 „
III. A hajadon.....	29 „
IV. A hitvesnő.....	43 „
V. Az anya.....	57 „
VI. Az özvegnő. – A házasságon kívül. – A szerzetesnő	71 „

\

A budapesti Katolikus Kör elnöksége, ez idei nagybőjti felolvasó estéit, tárgyukban összefüggő és egységes felolvasások által kívánta betölteni, s ezek megtartására alulírottat kérte fel. Szíves készséggel vállalkoztam a munkára, Felolvasásaim tárgyát az a körülmény határozta meg, hogy ez estéket legnagyobbbrészt hölgyközönség látogatja

A keresztény nőről szóltak azok, a mint élete útjait bevilágítja a boldogságos szűz anya példájának vezérlő fénye.

Tehát a nőről: eszményi magasságban. Megismételem a mit bekezdő felolvasásom folyamán mondtam: Biztatást e gondolatokhoz az asszonyok legelsőjének, a szűz Anyának szent oltáról vettem, és jogot azok előadásához amaz édes emlékekből merítettem, melyek a papot is közel állítják egy reá nézve áldott

nőnek: az édes anyának még dobogó szívéhez vagy beborult sírhalmához.

Századunk nagy alakjainak, Dupauloup Bougaud, francia püspököknek példája, ki éveken át tartottak beszédek a nő, az any hivatásáról, arra tanított, hogy helyes dolog azon szívekhez beszélni, melyeken nevelődik jövő.

Hogy a gondolatok, melyeket hallgatósá gommal közöltem, szélesebb körbe is eljussanak; könyv alakjába foglalva továbbítom azokat

Szívesen hallgatták, talán szívesen olvassa is e gondolatokat, s a mit a jó akarat meg alkotott, Isten áldása gyümölcsözővé teszi szívekben.

Egyébkint pedig tartsuk emlékezetünkben Wiseman bíboros szavát, melyet úgy látszik keserű tapasztalatok adtak ajakára: „Engedjete mindenkinek annyi jót tenni és úgy, a mennyit és a miképp kiki csak tehet.”

Budapest, 1897. A fájdalmas Anya ünnepén.

Ruschek Antal.

I.  
A nő hivatása.

Dicsértessék a Jézus Krisztus!  
Hölgyeim, uraim!

Nehéz feladatot jelölt ki elem a Budapesti Kath. Kör. m. t. elnöksége, mikor elhatározta, hogy ezidei böjti felolvasásait, az eddig megszokott gyakorlattól eltérve, összefüggésben, ciklusszerűen, egyetlen felolvasó által tartatja meg a mikor e tárgyban összefüggő felolvasások megtartására csekélységemet szólította fel.

Nehéz feladatnak mondom, nem a fáradság, hanem a felelősség okából. Mert a Megváltó szenvedésének emlékezete által megszentelt időszakban, a kath. egyház böjtje idején, – mint sokan előttem, – nem léphetek én is a mosolygó múzsa alkotásaival m. t. hallgatóságom elé, hogy kedvre derítő csevegésben töltssem az elem szabott időt, hanem mint papnak kell elfoglalom e tanító székét, melyről komolyabb gondolatokkal foglalkozva, ezek világába kellene magammal ragadnom – okulás céljából – szíves hallgatóságom érdeklődő figyelmét.

Kétségkívül felelősség terhel tehát, hogy

sem a tanító ige kedvező alkalmát el ne vesztessem, sem pedig m. t. hölgyeim és uraim előlegezett bizodalját unalmas percekkel, hálátlanul ne viszonzom.

Hogy a felelősség e kettős veszedelmét kikerüljem, gondolataimmal abba a körbe lépek, mely belőle való származásunk folytán, de úgy is, mint társadalmi életünk alapja, mindnyájunkat legközelebről érdekel: a c s a l á d k ö r é b e ; se felolvasó estéken: a családnak, kiváló tulajdonságainál fogva épp úgy, mint magas hivatásánál fogva is legérdekesebb alakját: a nőt keresem fel és mutatom be, első sorban, e felolvasó esték leghívebb közönségének, – önöknek, mélyen t. hölgyeim, kiket e gondolatok legközvetlenebb érintenek; és önöknek is, igen tisztelt uraim, kikről megénekelte a költő, hogy a férfi sorsa a nő.

Biztatást e gondolatokhoz az asszonyok legelsőjének, a szűz Anyának szent oltáráról veszek, – és jogot azok előadásához amaz édes emlékekből merítek, melyek a papot is közel állítják egyre nézve áldott nőnek: az édes anyának még dobogó szívéhez ... vagy beborult sírhalmához.

S a nőről szólva, példakért nem tévelygek a pogányság sötétségében; nem is emelkedem a költészet szárnyain, a romanticizmus, a lovagkor lelkesedésével mérhetetlen magasságokba; – hanem itt a földön, a családi élet mindennapi foglalkozásai, Istentől megjelölt hivatása körében keresem meg a nőt, amint útjait, szívét, lelkét, gondolkozását, cselekvése körét megvilágítja a kereszténység tiszta, derült fénye – s a legmagasztosabb nőnek, édes szűz Anyánknak követésre hívó, dicső példája.

A szűz Anya megdicsőült alakja legyen gondolataink összességének kiinduló pontja; az ő pél-

dát adó élete, – ha nem hivatkozom is reá szüntelen, – legyen elmélkedéseink aranyalapja, a melyből kisugárzó, láthatatlan erő kölcsönözzön súlyt szavaimnak, kellő türelmet hallgatóimnak.

A csecsemő első mosolygása, a kisdéd gyermeklány kezdő játéka: a zavartalan boldogság e hamar eltűnő korszaka; – a hajadon sejtelmes reménykedése; a hitves nő áldozata; az anya önmegtágadása; a házasságon kívül élőknek: a kenyérkereső lány gondja, a zárdaszűz lemondása; az elhagyott hitvesnő gyötrelme; az özvegy hervadása, szóval a nő egész élete: Isten oltalmazó keze alatt és vezető tövényei szerint, a csecsemő első lélekzetvételétől az elaggott nő utolsó fohászáig, – s a mi e kettő között Istennek tetsző előfordulhat: mind, mind e gondolatok körébe tartozik, melyekhez talán inkább illik az érzés melege, mint a rendszeres előadás szigorúsága.

Hogy mégis némi alapot vessek következő felolvasásomnak, – ma a nő hivatását határozom meg, vagyis inkább mutatom be az isteni rendelés, elhatározás fényében.

\*

Mikor virágokkal átfont keresztet látok, azt gondolom: íme a nő életének jelzőképe: a rózsákkal fedett kereszt.

A nő élete, hivatása: nem rózsa egészen, de nem is kereszt csupán: – együtt mind a kettő.

Idővel – úgy vélem – lehull a rózsa s megmarad a, pusztá kereszt, a rózsának csak emléke, de e keresztben és ez emlékből, ha agy akarja a nő, megmarad számára ama titokzatos erő, mely a keresztől árad feléje és segíti viselni ennek terheit; s megmarad számára a gondolat, hogy a kereszt, mely egy egész világnak szerzett üdvös-



séget, meg tudja alapítani az Ő lelkére, az Ő szíve gondjaira bízottak boldogságát is.

És íme, e szóval – szinte észrevétlenül – meghatároztam a nő hivatását: é\_l\_n\_i m á s o k é r t, a m á s o k b o l d o g s á g á b a n k e r e s n i a m a g á é t.

Ebből folyik azután, hogy az ő életének alapvonása: a l e m o n d á s s é l e t e történetének egyes fejezeteit, sűrűen e címek jelölik: betöltetlen remények, visszatartott fohászok, néma, panasztalan szenvedések.

Szinte papi hivatás az övé is, a pap kötelességeivel, de a papi fölszentelésben nyert természetfölötti kegyelmek nélkül, melyet a nő szívében a szeretet hősi erénye pótol s ha ellene nem szegül: emel csodálatraméltó magasságba, hova a teremtő Isten kívánta őt helyezni alkotásában.

Élni másokért s a mások boldogságában keresni a magáét! – eltűnni, szinte elveszni, hogy éljen, előre törjön, ragyogjon az a más, az az erősebb, kit Isten neki, a gyengének oltalmára, gondjaira, vezető, megmentő imádságára bízott.

Csodálatosan kifejező szót használ a Szentírás, mikor a nő alkatosának történetét bevezeti,

„De Ádámnak – úgymond – nem találtak h o z z á h a s o n l ó s e g í t ő.”

És hogy legyen az erős férfiúnak, hozzá hasonló segítője, megalkotá Isten a gyenge nőt.

Íme, a nő, az asszony hivatása! És nemcsak a hitvesnő hivatása a férjjel, hanem egyáltalán a nő hivatása a férfival szemben.

A Szentírás legelső lapjáról olvasom e szót:

H o z z á h a s o n l ó s e g í t ő! Tehát társ; nem első, csak második, de az elsőhöz hasonló társ, kire mindama munka vár a családban és

azon kívül, a mire a férjfiú képtelen. Épp azért a nő munkája sokszor értékesebb, mert a szív, a lélek munkája az, mely reá marad.

A fitestvér, az apa, a férj, szóval a férfiú, a mint írva van, „-orcája verítékével megkeresi a kenyeret; a nő pedig: a leány, a nőtestvér, a hitves, az anya, mint a férfiúhoz hasonló segítő: megfűszerezi azt a meglegedés savával, elosztja a szeretet mértékével, megőrzi a bölcsesség takarékosságával, sőt megszerzi, megkészszerzi a maga munkássága gyümölcseivel.

Ez az a lélek munkája, a mit ő művel; s mert szent Pál apostol szerint: „a L é l e k g y ü m ö l c s e i: a s z e r e t e t, ö r ö m, b é k e s é g, t ü r e l e m, k e g y e s s é g, j ó s á g, h o s s z ú t t ű r é s, s z e l í d s é g, h i t, s z e r é n y s é g, m é r t é k l e t e s m e g t a r t ó z t a t á s, t i s z t a s á g, (Gal. 5, 22, 23.) mind e kincseket az ő lelke- viszi be a családba, vagy használja fegyverképp a család lelki javára.

Csak nagy elmék fényes gondolatait ismételem gyarlóbb alakban, mikor elmondom, hogy nem e l- m é j é v e l kell csillognia, tündökölnie a nőnek, hanem éreznie, szeretnie, boldogítania a szívével.

Ez teszi tartalmassá életét; – egyébkint üres az, – és boldogtalan.

Az ő hatalma és valódi hivatása nem abban rejlik, hogy nagy alkotásokkal gazdagítsa az irodalmat, a mint hogy tényleg nem is asszony írta a világirodalom legnagyobb és maradandó remekműveit; – mindezeknél magasabbra szárnyal e hatalom és hivatás: az Ő hitvesi, anyai, női szívének Istentől ápolt nemes tüzéből veszi boldogsága szikráját az ember.

Négy fal közé záródik hivatása, – kis család,

s nem az egész világ számára termeli lelki nagysága gyümölcseit – s gyakorolja e közben az önmegtagadás, a lemondás hősi erényeit.

Mennyi értelmet: tudást, mennyi szívet: szeretetet, mennyi lelket: erőt, mennyi munkát s abban minő kitaratást kivan tőle e hivatása!

Nem könnyű dolog mást boldoggá tenni, már csak azért sem, mert a földi boldogság nagyon is relatív, egyéni dolog, hozzákötve az egyén életviszonyaihoz, műveltségéhez, foglalkozásához, szellemi és egyéb tulajdonságaihoz.

A reábízottak szívének, hajlandóságainak, vérmérsékletének, jó és rossz szokásainak mily alapos, gondos tanulmányozására és ismeretére van a nőnek szüksége, hogy kikerüljön minden összeütközést, és boldogító megelégedést teremtsen maga körül a családban, melynek őrző angyalává rendeltetett.

És ha mindezt megismerte: a hivatását megértett keresztény gondolkozású nőnek egész szívét, tele szeretettel kell bevinnie az élet harcába – minden önzés nélkül, hogy előbb másokat elégítsen meg, s csak akkor, a másnak megszerzett boldogság fölőlegéből, tegye boldoggá a maga szívét.

Hogy e szeretet munkájában mennyi lélek-erőre, kitartó munkásságra van szüksége, csak Isten tudja, ki a szíveket vizsgálja – s ki az élet könyvébe nem feledi el beírni a legkisebb jóakaratot sem, mely a más boldogságának biztosításával foglalkozik.

S a nő, ki mindez értelmet, szívet, lelket, munkásságot egyesíti, hogy a mások boldogságát munkálva, hivatását teljesítse, kétségkívül megérdemli minden jók magasztaló dicséretét; és én semmit sem csodálkozom, hogy felőle így beszél a

szent könyv: „Mint az Isten magas egén fölkelő nap a világnak, olyan a jó asszony szépsége az o házának ékességére.” (Jéz. Sir. fia 26, 21.)

Ez a szépség, melyről a Szentírás szava emlékezik, – bizonyára nem az arc mulandó szépsége, hanem a lélek fölséges, örökké értékes napragyogása, mely a boldogság aranysugaraival díszesíti a kört, a családot, a házat, melynek ő áldásul adatott.

Kérdemli e nő azt is, hogy a Szentírás a világ ítéletével ellentétben, mely csak gyenge nőről tud beszélni, – diadalmi éneket zengjen az erős asszonyról.

Közel háromezer éve hangzott fel bölcs Salamon király ajkairól e dicséret, melyből a férfiú tiszta öröme, a költő lelkesedése, a próféta ihlettsége áradozik, s mely a nő ideáljának, eszményének mintegy ünnepi dalát alkotja, úgy, hogy az egyház méltónak találta azt azon nők zsoltosmájába és miséjébe felvenni, kiket szentjeiként tisztel az oltárokon.

Erős asszonynak nevezi a bölcs király az Isten rendelése szerint, hivatásának élő nőt s összehasonlítva, értékesebbnek mondja, a messziről szerzett drága gyöngyöknél.

S azután nem azt beszéli ez erős asszonyról, hogy nehéz hadakat viselt, országokat hódított, városokat alapított, a szellem nagy alkotásait hozta létre, – világcsodákat létesített, – hanem csak azt, hogy csendes munkájával segített boldoggá lenni másokat s a mások boldogságában kereste a magáét.

S ezzel mindent elmondott, a mit a nőről dicséretest s az ő Istentől rendelt hivatásának megfelelő elmondhatott.

Apróbb részletezéssel festi a nő gondolkozása körét, értékes asszonyi tulajdonait, munkásságát, bölcsességét, okosságát, takarékoságát.

Halljuk csak a nagy király magasztaló szavait:

„Gyapjút és lent keres (az erős asszony) és munkálkodik önkezei ügyességével.”

„Olyan, mint a kereskedő hajója, m e s s z i - ről hozván – azaz a legjelentéktelenebb dolgokból is megszerezvén – kenyerét; – éjjel fölkel és élelmet ad háza népének és eledelt szolgálóinak.”

„Megszemléli a mezőt és megveszi azt, kezei munkájából szőlőt ültet.”

„Erősséggel övezi fel magát, megerősíti karját, érzi és látja, hogy jó az ő foglalkozása, – világa nem alszik el éjjel.”

„Kezét erős dolgokra teszi és ujjai az orsót fogják.”

„Kezét kinyújtja a szűkölködőnek és tenyerét megnyitja a szegénynek.”

„Nem félti házát a hó hidegétől, mert háza népe mind kétszeresen van ruházva.”

„Drága szövetet készít magának, bíbor és bársony az ő öltözete; gyolcsot készít, erősség és ékesség az ő öltözete és nevetni fog az utolsó napon.”

„Száját megnyitja a bölcseségnek és a kegyesség törvénye van az ő nyelvén.”

„Szemmel tartja háza népe ösvényeit és kenyerét hivalkodva nem eszi.” Nem csoda hát, hogy „férje tekintélyes, midőn a föld tanácsosaival összeül.”

„Felnőnek fiai és igen boldognak hirdetik és-férje is dicséri őt. Bizik benne férjének szíve, jót tesz vele és nem rosztat életének teljes napjaiban.” Mert: „Csalárd a kedvesség és hiu a szépség, az Urat félő asszony a dicséretes!”

Így beszél a nőről a szent könyv s ez elbe-

szelés eleven szavaiban újra ott találok a nő hivatását: munkálni a más boldogságát; ott találok e munkakör részletezését: a mások anyagi és lelki boldogsága fölött való gondos őröködést, megismerem ez igékből a női hivatás többi erényeit: a munkásságot, szerénységet, takarékoságot, bölcseséget, a könyörületet; ott találok mind-ezek szilárd alapkövét: az Úr félelmét s a hivatását betöltött munkás élet jutalmát: a mások boldogságát s abban elrejtve a saját magáét.

Szép, magas, eszményi hivatás, melynek jótéteményei annál több hála származhatnak, minél kevesebb igényt tartanak arra. – Észrevétlenül, csendesen, zaj és feltűnés nélkül, – az áldozat, a lemondás, az önmagából való kibontakozás minden tüntetése nélkül munkálkodik a nő a maga vagy a mások családjában, a hova őt Isten rendelése elhelyezte.

Sha az orvos a test egészségére, a pap a lélek üdvére ügyel, – a nő gondoskodása mind a kettőre és még sok egyéb apróságra kiterjed, mi e kettővel összefügg.

Készleteiben e gondoskodást később csodáljuk meg, most csak általánosságban említem fel, hogy sokszor szinte mosolyra derítő, szánalmas látvány, hogy az úgynevezett teremtes ura és királya, a férfiú, mily apró dolgokban is reá szorul a nő szerető gondosságára, mindent észrevező figyelmére,

A nő a ház tisztaságának, jó Ízlésének, erkölcsi magasabb színvonalának hivatott őre.

Amint szeme észrevesz minden ízléstelent, tekintetének komolysága elítél minden illetlent. Nincs mosolya a durvább tréfára s azért a család örömeinek ártatlan voltát az ő erkölcsi érzéke biztosítja, a családi viharok kitörését az ő gyengédsége

hárítja el, a megzavart békét az ő szeretete állítja helyre.

Megjelenése kedélyt, szeretetet áraszt – s eleven tiltakozás minden durvaság ellen.

Munkás kezének áldásait érzi az egész család. Nem csak a hitves nőről, a feleségről szólok én csupán, – mert e csendes, ez eszményi hivatás: a más boldogságán munkálni, nem az ő kizárólagos, hanem a nőnek általános tulajdonsága. – Például: a nőtestvér jóságos lelke is ezer áldás örömeit viheti be a családba! Sőt még a hűséges cselédnő is, ki a keze munkáján kívül, jóakaró ragaszkodásával is szolgálja a kört, melybe rendeltetett, kiszámíthatatlan és megfizethetetlen jótéteményekkel járulhat valamely család élete nyugalmanak emeléséhez. – Hisz, mert neki alárendelt szerep jutott az életben, azért nő maradt, s ő is betöltheti hivatását, munkássága, lelki nyugalma, ragaszkodása által javára lehet másoknak.

De a házi munkásság, – e különleges női kötelesség, nemcsak az alsóbb rendűek kezéhez illő foglalkozás. A magasabb rang, vagy előkelőbb műveltség nem menti fel a nőt a munka szeretetétől, vagy jobban mondva, nem kárhoztatja a nőt dologtalanságra.

Mert hogy a dologtalanság egymagában is büntetés, kárhozat, jól tudják, a kik ismerik az unalmat. A pogányság rabszolgaságra kárhoztatta és vagy állatnak való súlyos munkára fogta, vagy tétlen dologtalanságba vetette a nőt. A dologtalanságnak ikertestvére a lélekölő unalom, ez pedig melegágya minden rosznak: gondolkozásban, érzésben és cselekvésben.

Nem így tervezte a Teremtő Isten, mikor a férfúhoz hasonló segítőt kívánt alkotni a nőben. Nem

munkátlanságot szánt az asszonynak és hozzá unalmat az Úr, hanem okos, bölcs munkásságot javára mindazoknak, kiknek élete a nőével összefügg.

A nő, ki sem testi, sem lelki tulajdonságaira nézve nem csekélyebb értékű alkotása az Istennek a férfiúnál, földi és örök rendeltetésénél fogva pedig hasonló hozzá, nemcsak segítőtársul rendeltetett a férfiúnak a földön, hanem valóban azzá is kell lennie és pedig nem csupán az anyagi javak megszerzése és fõntartása körül, a háztartás s a gyermekek anyai dajkálása és nevelése által, hanem a szív és lélek nemesítésére, a család szellemének emelésére gyakorolt befolyása által is. Szent felelõsség terhe rajt, a mások lelke üdvéért.

S azt a képességet, hogy befolyást gyakorolhasson a család szellemére, hogy megmenteni tudja a mások lelkiüdvét, az Úr félelme, a jámbor áhítat, a saját magának keresztény szelleme adja meg neki.

Az Úr félelme, mely minden bölcsesség kezdete, teszi õt is bölcscsé, szerénynyé, szelíddé, szeretetteljessé, ez ad neki hõsi erõt, elviselni az élet folyton-folyvást megújuló szenvedéseit, – ez: az Úr félelme védi meg szíve, lelke érintetlenségét a hízelgõ szó befolyásától s a magára hagyatottság szomorú óráiban egyaránt.

S íme, ez a nõ, kit áthatott az Úr félelme, ki tiszta lelke nemesebb érzéseivel, dolgos keze munkájával szolgálja a mások földi és örök üdvét, kinek minden apró gondjai és fáradozásai csekélyek önmagukban, de fontosak a ház boldogságára nézve; kinek elfoglaltsága nem ütnek lármát a világban s figyelmet alig gerjesztenek, de áldást árasztanak az általa kormányzott szerencsés ház népére, e nõ, ki gyakorlatilag ér-



vényesíti az intést: imádkozzál és dolgozzál – és gyümölcsözteti ezt a reábízottak javára s ekképp betölti hivatását: íme, ez a keresztény nő, a kit én megtalálok munkálkodva a keresztény család körében, vagy imádkozva a kereszt tövénél, a szüzi Anya szent társaságában.

És én erősen hiszem, hogy munkálkodása és imádsága megszerzi számára azt a jutalmat, hogy meglátja a mások boldogságát, melyért annyit fáradozott és az ő szíve is megnyugszik az öntudatban, hogy nem hiába fáradozott.

\*

Mária, a kereszt vigasztaló közelségében: a keresztény nőnek, nemcsak mintaképe, hanem tanácsadó barátnője is.

Ezer dologban jár-keel tanácstalanul a gyenge nő s gondolkozásában, érzéseiben, terveiben, jó szándékaiban sokszor magára hagyottan, közel áll a csüggedéshez.

Mily erős támasz akkor a kereszt s mily szívesen fordul az ingadozó felé a fájdalmas Anya szíve, hogy a kereszthez, az élet, a vigasztalás, a bölcsesség forrásához vezesse a már-már csüggedőt.

Tárja csak fel hát szívét a nő, engedje folyni könyeit s zokogó ajka rebegje csak el fohászát: Mária segíts!

És Te, asszonyok Asszonya, a női hivatás betöltésének szent, tökéletes mintaképe, ki születésedben boldog öröme valál agg szülőidnek, növekedésedben példaadó ékessége társaidnak, szüzi imádban közbenjárója a világnak, hitvesi frigyedben gyámolítója szent jegyessednek, anyaságodban, a jászoltól a keresztig hű kísérője isteni Fiadnak, özvegységedben segítője minden ügyefogyottnak, s most is vagy: a sebhedettek orvosa, szomorúak vi-

gasztalója, az elhagyottak segítsége, – hallgasd meg a nő bizodalmas könyörgését, ki hivatása betöltésére kér Tőled segítő kegyelmet.

Az ő hivatása is az, hogy segítsen másokat, önmagánál erősebbeket; hogy istápolja azok gyarlóságait, földerítse kedélyöket, elviselni segítse gondjaikat, hogy fölötte nehéz munkát végezzen – s még is úgy lássék, mintha ő volna a gyengébb, ő a gyarlóbb, ő, a ki a mások segítségére reászorul. Nagy munka vár rá: az erő és gyengédség, az okosság és szeretet, a bizodalom és lemondás munkája, együtt. Segítsd tehát őt az élet utjain, hogy legyen igazán keresztény nő, ki betölti hivatását; ki élni tud másokért s a más boldogságában keresi és találja a magáét.

## II.

### A gyermekleány.

Az a magas hivatás, melylyel az isteni rendelés a nő életét tartalmassá tette és megszentelte, s melyet a múlt alkalommal méltattunk, mint vezérlő gondolat jár a nő előtt minden útain, első lélekzetvételeitől utolsó szívdobbanásáig, hogy el ne feledje, hogy az alkotó Istentől, a férfiúhoz hasonló segítőtársul rendeltetvén, az élet minden körülményei között élnie kell másért, s a más boldogításában keresnie és találnia a magáét.

Természetes, hogy e hivatás betöltésére, éppen azért, mert eszményi és magas, – előkészületre, tanulmányra, az élet, a jellemek, a szív és érzéseinek ismeretére van szüksége; bizonyos fegyelemre önmagával, az okos engedékenység szellemére a Férfiúval szemben; körültekintő bölcseségre, mérlegelő Ítéletre, lebilincselő jóságra, megfelelő szigorúságra, mindenek fölött ezek forrására: a női szív legmélyebb, leggyöngédebb, legerősebb szeretetére. Igaz, hogy Isten bölcsessége mindez értékes tulajdonságokat, mintegy női erényekül, szinte előlegezte a nőnek, de fejlődésök legalsóbb fokában. Tovább fejlesztésök azok gondja, kikre a nő testi-lelki nevelése bízva van. Ezek aggságos figyelme remekművet alkothat, gondatlan könnyelműsége szomorú elfajulásra vezethet.

És hivatása betöltésében is megelőzi Isten jósága a nőt, úgy intézkedvén, hogy már a kisdéd bájos tulajdonságai: első, fejletlen természeti szépségükben s később: bimbófakadásukban is jötevő befolyást gyakoroljanak a férfíú: az apa, a fitestvér boldogságára, lelki nyugalmaára.

S épp azért, hogy mind e tulajdonságok, egykor, teljesen kifejlödve, minden jötevő hatásukban érvényesülhessenek s idők multán mások nemcsak anyagi, hanem lelki boldogságának is tényezőivé válhassanak, – azért fejlődik anyja kebelén és tartózkodik anyja oktató körében oly sokáig a szinte gyámoltalan gyermekleány s a serdülő hajadon, – az ideig, a mikor maga is oda nem kerül az élet küzdelmei közé.

Ma a gyermekleány kedves alakjára irányozom gondolataimat, megfigyelem az élet kezdetén, a mint édes anyja oltalma alatt, mintaképe: az égi szent Szűz felé vetve ártatlan tekintetét, már is gyakorolgatja magas hivatása legelső lépéseit.

\*

A gyermek oly vonzalom gyümölcse, mely már előtte élt, s mely a leggyöngédebb, a legédebb, a legbensőbb vonzalom. Mielőtt a világra jő, már él atyja gondolataiban s betölti anyja szívének boldog álmait; s mikor végre elfoglalja helyét a ház tűzhelyénél, – már nem idegen, nem ismeretlen. Rész a szülők valójából, – azok vére foly ereiben, arcán azok vonásainak kettős képe tükröződik. Az apa annak kedvességét látja kis ajkain és mosolyában, ki neki őt ajándékozta, az anya annak értelmét, nemességét ismeri fel homlokán és szemeiben, kinek ő e kisdedet köszönheti. (Bougaud-Ruschek: Szent Mónika élete.)

És én, megérintett lélekkel szemlélve a szü-  
léd boldog örömét, szívesen üdvözöllek téged, ele-  
ven apróság, kisdéd lányka te, – ki hosszú,  
szent várakozás után megérkeztél, hogy meg-  
kezdj gyakorolni hivatásodat: boldoggá tenni má-  
sokat.

Hisz megjelenésed már boldogságot jelent és  
áraszt, gyenge kis életed nagy szerepre van hi-  
vatva. Álomban ringó kis szíved, homályban  
nyugvó értelmed nem is sejtí, – és még soká nem  
sejtí meg a lelki jókat, miket magaddal hoztál a  
családba.

Aludjál csak ártatlan kis bogár; őrző an-  
gyalod virraszt álmaid fölött – s míg aluszol,  
elbeszélem a te, öntudatlan lélekkel, Isten akara-  
tából megkezdeti szereplésedet.

Nem kis lányka vagy te csupán, – hanem  
angyal, őrző angyal, – megvédő angyala annak  
a két léleknek, kiktől életedet vetted?

Nem sok ideje még, hogy jó apád és édes  
anyád hitvesi frigyre léptek – s forró szerelmök  
legédesebb hangján eskedtek egymásnak örökké  
tartó hűséget– gondolatban, érzésben, cselekvésben.

De hát az élet hideg, hamar lehűti az érzés  
melegét; a szív gyenge, hamar kifárad a szerelem  
állandóságában; az emlékezet gyarló, hogy ijesztő  
gyorsasággal feledkezik meg az esküről, s ha nincs,  
ki ébren tartsa figyelmét, veszélybe kerül a hitvesi  
frigy hűsége, – gondolatban, érzésben, cselekvés-  
ben; az édesség: keserűvé, az örökkétartó: hamar  
tűnő „mulandósággá változik.

Mosolyogsz álmodban? örülsz csecsemő kis  
lányka? megérted, – mivé rendelt téged az Isten?

Ártatlan angyal vagy, kinek jelenléte, nem  
enged semmi gyanús érzést férközni a tieid szí-

vébe; máttól fogva: köztök a hűség Őrző angyala vagy; szent kapocs, mely összeköti újra, a mi már-már szakadozott, isteni tűzhely, melyből a hidegülni kezdő szeretet új lángokra kap. Apává és anyává lettek általad, kik előbb csak férj és feleség voltak.

Aludjál csak tovább és álmodva lásd apád szemében az örömlángot, anyád tekintetében az odaadás mosolyát: boldogok ők általad; – kis csecsemő lányka, jól kezdted betölteni hivatásodat: születésed pillanatától azok boldogságát szolgálod, kiknek javára Isten kegyelme téged meghívott.

Vajha sokáig tartana szent befolyásod, s a mire az eskü ereje tán nem lett volna elégséges, oltalmazza meg a te ártatlan mosolygásod szülőid lelkét minden eltévedéstől, bűnös indulattól, háborgó szenvedélytől mint a nap ragyogása oszlassa el a homályos felhőket áraszszon békét, meglelégedést a szívekbe, s lobantsa új meg új lángokra a megfogyatkozni indult hitvesi, tiszta szerelmet, – a mikor szülőid ajkai találkoznak kicsike homlokodon.

Így öröködik d kis vendége, a csecsemő gyermek, – fiú vagy lányka – tudtán kívül, a család boldogságának állandósága fölött.

S míg ingadozva-gagyogva, járnibeszélni tanul, ügyetlen kis mozdulataival, játéka első próbáival, az első kiejtett szóval, mit inkább megsejteni, mint érteni lehet, mennyi örömet szerez a gyermek a munkától, gondoktól fáradt apának-anyaknak, úgy, hogy imádnom kell a jó Isten bölcsességét, mely apró dolgokban is megmutatja tervszerű gondoskodását, s látszólag parányiságok alá rejti a mélyebb érzések forrásait...

Ha eddig: a bölcső álmaitól, az első szó örö-

mein át, a gyermek értelme megnyílásáig, a fiú vagy leány közös hajlandóságai mutatkoztak, lassan-lassan jelentkeznek már az elválasztó vonások is, melyek különböző hivatásuk határait is megjelölik.

Gondolkozásában, – mert hisz ő már gondolkodik, – hajlamaiban, játékaiban, egész magaviseletében eltér immár a leányka a fiútól, nemcsak természeténél fogva, hanem az okos anya irányító nevelése által is.

Mást és másképp tanul a fiú és leány, mindegyik jövő hivatása szerint.

De valamit mégis, lelki táplálék gyanánt, egyformán kell az anyai szív forrásából meríteniök, amiképp az édes anyai tej áldásait is egyformán élvezték, testi életök fentartására.

És ez: a jó Isten megismerése, a hit, a vallás, az áhítat, az imádság.

Mert hát erre is szüksége van a gyermeknek, sőt semmire sincs oly nagy szüksége, mint éppen erre, fiúnak, leánynak egyaránt. De ha még is szabad köztök megkülönböztetést tennünk, a fiúnak inkább csak a maga, – a leánynak pedig a maga és sok mások lelkiüdvé érdekében; s épp azért a nő vallásosságának kifelé tündöklőbbnek, s befelé mélyebbnek kell lennie.

A vallás érzéke veleszületett a gyermekkel. Mert a vallás nem emberi alkotás vagy találmány, hanem a lélek gondolkozása és élete – s ennek megnyilatkozása, az áhítat: illatos ibolya az élet kezdő tavaszán, melyet az első meleg napsugár kelt életre.

A vallás, az életnek nemcsak végső alkotmányát aranyozza be, hanem derültté teszi hajnalhasadását is, – megszépíti a kisedekort: az élet reggeli álmait.

Nagy szemeit felétek emeli a gyermek, s mielőtt ti beszélnétek, ő kérdez titeket az Istenről, az Alkotóról, arról az országról, ott a csillagok fölött. S mert a gyermek nagy bölcselő, félfelelettel meg nem elégszik, ezer újabb kérdéssel kivan világosságot a furfangos feleletek homályába.

Mikor Isten szinte megosztotta teremtő erejét a szülőkkel, azt akarta, hogy a gyermek a szülői vonzalom és szeretet útján jusson el ő hozzá. Azt akarta, hogy a gyermek megismerve földi atyja s az anyai szív jóságát, szinte az anyai tejjel szívja magába a mennyei Atya jóságának sejtelmét. Azt akarta, hogy a természetes földi érzések lépcsőzetén emelkedjék a természetfölötti érzések isteni magaslatára.

Innét van az: hogy mikor a gyermek tudatára jut szülői szeretetének, a hála ébredésével egy időben köszönti első imádkozó szavaival a Gondviselést, ki neki ily jó szülőket adott.

Az élet e mosolygó, rövid korszakán alapszik a hosszabb, a ridegebb földi rész, – és alapszik az örökkévalóság.

Érdemes dolog tehát ez alappal, már elég korán foglalkozni.

Miért ne szerethesse a gyermek a jó Istent, s miért ne emelhesse föl tekintetét bizodalommal, tisztelettel arra felé, a hol lakik a jó Isten?

Kinek van joga kizárni őt az Isten köréből? távol tartani Isten barátságától, mely megtölti kis szívét? Kinek van joga erre, Isten hívó szava ellenére?

Négyezer éven át volt kizárva a gyermek, különösen a leánygyermek a társadalom jogából, a vallás oltalmából, – még magából, a szülék szeretetéből is.



Egiptom, Sparta, Athén, Róma, s az egész művelt pogány világ hideg kegyetlenséggel végezte az emberirtás mesterségét, s kigúnyolva minden anyai érzést, a pillanat szeszélye szerint mondott ítéletet a gyermek fölött: osztott életet vagy halált.

S a kisded gyermekek sorsát ma is e kegyetlen szeszély dönti el a világ legnagyobb részén, hová nem hatott még el Krisztus szava: „Hagyjátok hozzám jönni a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyek országa.”

Íme, az Isten Fia mosolygása, mely még szebbé teszi a gyermek lelkét; – íme az ígéret szava, mely kijeleli helyét az Isten szíve közelében.

Jézus maga szólítja magához a gyermekeket: „Hagyjátok hozzám jönni a kisdedeket és ne tiltsátok őket,” – hisz Atyjok, tanítómesterük, üdvözítő Istenök vagyok.

És íme, ott látom a kisdedek seregét Jézus körül; – az egyikre kezét teszi, a másikat dédelgeti, mosolyog a harmadikra, –s megáldja valamenyit. De ott látom a gyermekekkel az anyák seregét is. Vájjon melyik hozta ide Jézus közelébe a másikat? – az anyák szeretete a gyermekeket, vagy ezek epedése Jézus után az anyákat? Azt hiszem, hogy az anyák és gyermekek szívének közös óhajtása vitte őket ez isteni körbe, hova tán az ő együttes imádságuk, példájok elvonzza majd a férjet, az apát is!

Mert hát nincs megindítóbb látvány, mint a buzgón imádkozó gyermek, – a kisded lányka, ki ártatlan szívének fohászait rebegi el a szent Szűz képe előtt. Láttára, nézd, ki rég imádkozott, az apa keze is imára fonódik, s a gyermekkel Ő is mondja tovább: Üdvözlégy Mária ... imádkozzál érettünk, bűnösökért most és halálunk óráján.

Kisded lányka, lelkek apostola, folytasd csak imádat, – jötevő harmat annak minden szava, a hervadó lélek újraébredésére.

Szent hivatást töltesz be, – elmúlt idők emlékét újítod meg, elfeledett szent igéket ismételsz újra, – s boldog remények hajnalát ébreszted férje üdvét féltő anyád szívében!

De a kisded lányka nemcsak imádkozik, hanem hisz is, hiszi azt, a mire hívó anyja, vagy az iskolai oktatás őt a katekizmusból megtanította.

Neki a vallás oltalma alatt kell növekednie, hogy a vallás ereje őrizze meg élete minden szakában, – s a vallás malasztjával munkálhassa majd ő is a mások boldogságát.

Sőt e hivatása gyakorlását már el is kezdette.

A kis lányka szorgalmasan tanul, – de a katekizmus komoly igazságai többször túlszárnyalják felfogó képességét, s felvilágosításért vagy anyjához, vagy sokszor apjához siet, s ez kellenül, de mégis kezébe veszi a rég nem látott könyvet, elolvassa tanításait, gondolkodik, magyaráz, – s lehet, hogy ártatlan kis leánya megismélt kérdései elosztatják szívében a közönyösség fagyát, s az isteni kegyelem hozzájárulásával, a hitetlen apa hívővé változik.

Kedves kis képet fest Bougaud, „Szent Mónika élete” bevezetésében.

Ismerek egy tiszteletreméltó, kedves és szellemes urat, – úgymond, – ki szellemességét legtöbbször a szent dolgok rovására csillogtatta. Nemrég meglátogattam őt; térdén kis leánya ült, tizenegy tizenkét éves bájos gyermek, ki épp az első áldozásra készült. Az apa a katekizmusból kérdezte ki leányát, s a mikor beléptem, épp azt

magyarázta neki, hogy mi a titok, hogy mindenütt találunk titkokat, a természetben, a társadalomban, magában az emberben, – nem csoda tehát, űk az Istenben is van titok. Az apát egészen elragadta leánya élénk felfogása, – örömmel ismételte feleleteit, néhány szerencsés ötletét, mely a gyermekajkról oly kellemesen lepi meg az embert.

Ez az egész kis történet. – De én azt hiszem, hogy e történetnek folytatása is van.

Az apa, ki maga oktatta gyermekét a hit tanításaira, azt gondolom, el nem viselhetné a szégyent, ha kis lánya azt tudná róla, hogy ő hitetlen. Oly szépen, oly érthetően tudta felfejteni a vallástan minden homályos kérdéseit, – s ő maga még se hinné azokat? Hisz akkor apa képmutató!? Hogy tehát a képmutatás színét elkerülje, inkább lesz hívó, – előbb képmutatásból, s azután, Isten kegyelmével, meggyőződésből.

De nem mindenkinek van ínyére, ha a gyermek, a leány vallásos nevelésben részesül. Majd később, ha érettebb lesz, s esze behatol a tanultak értelmébe, tud Ítélni, s meg tudja különböztetni a helyeset és helytelent, fel tudja boncolni a nehezebb kérdéseket, – majd akkor! – de most még éretlen, s lelke erősebb behatások iránt érzéketlen!

De erre meg én kérdezem: Mire való e képmutatás? Mondjátok ki, hogy egyáltalán nem akarjátok, hogy gyermekeitek Istenről halljanak, hogy a hit, a vallás igazságait megismerjék!

Mert vagy most, a zsenge korban, vagy soha! Hisz később kis lányotok idejét elfoglalják a többi tanulmányok, – a nyelvek, a tánc, az illem, a jég, a testgyakorlás, aztán a színház, a társaságok s a többi mind, – csak nem az Isten, csak nem a vallás!

Ne álljatok hát gyermektek és az Isten közé; az Isten hívja őket, ők pedig természeti hajlandóságuknál fogva kíváncsiak Istenhez. Ha egyéb, sokszor veszedelmes kívánságaikat készséggel teljesítitek, miért nem siettek betölteni e nemes vágyakozásukat? Talán azért, hogy nektek is ne kelljen velők mennetek Isten színe elé?

Azt a tudós ellenvetést pedig, mely a lányka vallásos nevelését, a komolyabb vallási titkok és problémák megfejthetése érdekében, érettebb korára, értelme teljes kibontakozása idejére kívánja hagyni, – engedjétek meg, hogy egészen szánalmasnak tartsam.

A hit, a vallás, az Isten, nem csupán az értelem, hanem főképp a szív dolga. S míg a te művelt értelem hiába vesződik, például a spiritizmus, a hipnózis s más egyéb: társadalmi, bölcsészeti és természeti problémák megfejtésén, – ne bántsa gondolkozásodat, hogy a gyermekleány nem törődik a problémákkal, térde meghajol Teremtője előtt, szíve fölemelkedik a megsejtett igazságok szárnyam, tekintete keresi a mennyei Atyát, s ajka buzgó imát rebeg: a te földi és örök javadért.

Az egész életre elhatározó, hogy a kisdéd lányka szívébe korán jusson el a vallás és vallásosság termő csirája, a mint elhatározó a föld termésére, hogy a vető mag idején, kora tavasszal kerüljön a földbe.

Ha megnövekszik a lány: hitvesnő lesz majd és anya,– s e hivatásában szíve gondjaira lesz bízva a férj és a gyermekek boldogsága. Előre kiszámíthatatlan helyzetekbe sodorják őt majd az élet viharai, mikor összes lelki erőire lesz szüksége, hogy el ne bukják s romlását ne okozza hozzátartozóinak. Hogy az ellenséges támadás, a

kísértés, a kitörő vidámság, és lesújtó szomorúság egyaránt veszélyes óráiban gondolkozása fegyelmezett, szíve vértezett, lelke erős legyen, – már a gyermekleány gondolkozásának, szívének, lelkének ég felé kell irányozva lennie, honnét származik minden erősség és oltalom.

De visszatérve a sejtelmes jövő veszedelmei közül, a mosolygó jelen örömeit szemléljük csak tovább.

Ünnep van a családban. Együtt: az öröm és komolyság, a mosolygó szív, és magába vonult lélek ünnepe. Az anya szívének büszkesége, az apa komor óráinak édessége, a kedves lányka először járul az oltárhoz, hogy szívébe fogadja a gyermekek isteni Barátjának, az Úr Jézusnak szent testét. Elérkezett az első áldozás napja. A kisdéd leányka gondos figyelemmel készült ez ünnepre, hogy méltóképp részesüljön e nagy kegyelemben. Az édes anyja az apróságokra ügyelt: a fehér ruhára, a koszorúra, a fátyolra, hogy gyermeke, ártatlan lelkéhez méltó külsőben jelenjék meg az oltár előtt. Eszébe jut az ő ünnepe, – kisdéd lányka korában; és szeretné visszasírni a fehér ruha, a fátyol, a koszorú, – ez első araság ártatlan örömeit. S a mint lelke visszaszáll a zavartalan boldogság korszakába, visszasírja egyúttal amaz idők földi szennytől érintetlen gondolkozását is, – és lelkébe rég nem érzett megnyugvás költözik. És az apa?

Újra gyermekké lett egészen! Ő vette a szép imakönyvet, ő igazgatja a lányka fürtjeit, ő sürgeti útra a késedelmezőket, – s örvendetes következetlenséggel ő maga is ott van a templomban, – meghallgatja a szentbeszédet, megilletődve nézi a felvonuló gyermekek seregét, köztök a maga leá-

nyát, s mikor az magához veszi az Úr testét, az ő szívében is szokatlan érzés támad: az ünnep, az öröm, az áhítat, az Istenhez emelkedés mindene-  
ket átható meleg érzése.

Oh azok a könnyű szárnyak, a gyermek áhítatának angyalszárnyai, még oly terhet is megmozdíthatnak, mint az apának közönyösségtől súlyos szíve. – Jöhet idő, s talán nincs is már messze, mikor a gyermek engesztelő imádsága e csodát is létrehozza.

Mert a gyermeknek e hivatása betöltésében munkatársa is van, – ott az oltár zsámolyánál az imádkozó anya, – s fenn az oltáron, a közbenjáró Anya, a boldogságos Szűz.

Ő, a szent Szűz volt eddig is a gyermek-lányka életének példaképe, gondolkozásának gyámola, engedelmességében titkos öröme, gyermeki ragaszkodásában fényes tüköre, ártatlanságában jutalmazó királynője.

És a gyermek híven ragaszkodott a szent Szűzhöz, köszöntötte dalaival, tisztelte hódolatával, követte erényeivel, s szobrát, oltárát feldíszítette virágaival.

Megbízhatóbb mintaképet nem is talál a kisdéd lányka, mint a szent Szűzet, élete mosolygó korszakában, a mikor Isten iránt való áhítat, szülőit ölelő szeretet, tisztelet, engedelmesség, s minden embertársai lelki java iránt érzett igaz részvét által készül nagy szent hivatására, – az emberi nem megváltásának nem csak tanújává, hanem eszközévé és részesévé is lenni.

Kisdéd lányka, jó helyen vagy; maradj csak ott, Mária oltára előtt: tanuld el szent mintaképed dicső erényeit; kis szíved legbuzgóbb könyörgé-

sivel eszközöld ki az ő anyai oltalmát, hogy női hivatásodat, melynek már útjára léptél: élni másért, s a más boldogságában keresni és találni a magadét, híven betöltsed, szíved utolsó dobbanásáig.

Folytasd csak tovább, – folytasd kis lányka imádat...

### III.

## A hajadon.

Minél tovább foglalkozik megfigyelő lelkem a keresztény nő alakjával, annál inkább elfogulttá tesz egy részről az eszményi magasság, melyen a nőt szemlélni kívánom, és megdöbbsent másrésről a tárgy mérhetetlen volta, mely újabb és újabb irányba készíti gondolataimat, s a veszedelemmel fenyeget, hogy csak tökéletlen, és részleteiben sem arányos egészet nyújthatok kedves hallgatóimnak. És ha még hozzá veszem a nő lélekvilága titokzatos voltát, nem üres beszéd e mentség, hanem előre való kikérése a jószándékú megítélésnek...

A gyermekleány kedves alakja foglalta le a múlt alkalommal egész lelkünket, a mint Isten rendeléséből már is gyakorolgatja hivatása első lépéseit.

Szemléltük édes anyja öln a csecsemőt, apja térdein a tudni vágyó kis leányt, s azután elkísértük a vallás védelme alatt növekvő gyermeket az oltár elé, melynél első szent áldozását végezte, s melytől a szent Szűz oltalmával távozott élete további útjaira.

S íme kis szívében, amaz eleven, szent gyö-



kér: a vallásosság, az áhítat újabb és újabb virágokat hajtott, egyiket a másik után, a női érények ékes, illatos virágait, – míg ő maga ím: hajadonná fejlődött.

Eljutott abba a korba, melyet még az édes anya szívéhez közel tölthet el: a teljes bizodalom, és édes reménység korába, a mikor ő kevésbé ismeri még a külső világot.

Csalódást nem szenvedett gyengéd lelke fényes boldogságot szövöget; – napsugaras álmok, keserűség nélkül való könyvek: ilyen az ő mai világa.

S én vajh, mihez hasonlítsam a nő életében azt az áthidaló kort, melynek egyik határán még a gyermekjátékok vidám zaja zsibong, a másikról már az élet komoly némasága sötétlik?

Virágfakadás, bimbónyílás: elhasznált képek, s nem is nyújtják azt, a mit általok kifejezni akarnék.

Miképp jellemezzem azt az életkort, mely minden költészete dacára is tele van igaz tartalommal, mely bár virágokkal foglalkozik, már a keresztre is gondol, s arra szánja összefont virágait; mert a jelen boldogsága közt szinte megsejti már a jövőt?

És hol keressen, honnét vegyem a legkifejezőbb szót, mely ez életkor lelki szépségeit mind egybe foglalja, a mely egyesíti magában: a fölsereltült leány homloka derűtségét, szeme fényét, arca pirulását, lelke ártatlanságát, szíve érintetlen voltát?

Nem kell soká keresgélnem; megtalálom ím e szót az evangéliumok lapjain: „És küldetek Gábrriel angyal egy s z ű z h ö z. És a Szűz neve vala Mária.”

E kor tehát, egyetlen szóval kifejezve: a szűzi kor, – és legdicsőbb mintaképe: Mária.

Nem is habozom a választásban, hogy ez életkor veszedelmeivel foglalkozzam-e ma? vagy inkább koszorút fonjak a hajadon egyik-másik szép lelki tulajdonságaiból, erényeiből: Mária szent ol-tárára.

A hol Mária örökös, s a hol figyelnek az ő intő példájára, – nincs közel ott a veszély: – fonogassuk hát inkább azt a koszorút ...

A jó Isten, hogy az emberi léleknek a bűnbeesés előtt való ősi tisztaságát megközelítőképp megmutassa, belé oltá a hajadon szívébe az ár-t a t l a n s á g o t, azt a derült, tiszta, fényes tulajdonságot, mely gyönyörködtet, de nem vakít, melegít, de nem perzsel.

Mely, miképp az ezüst foglalát a gyémántot, magába foglalja a hajadon szívének minden ékeségeit: az egyeneslelkű őszinteséget az engedelmes alázatosságot, a jóságos szeretetet, az áldozatkészséget, áhítatot, s velők a többi mind.

Azt az ezüst foglalást, rendszeren alig is veszik észre, pedig, ha meglazul a foglalás, elveszik a gyémánt.

Az ártatlanság maga nem ünnepi ékszer számba megy, melyet csak ritkán illik mutogatni, hanem azért mégis ékszer az: a hajadon mindennapi életének nélkülözhetetlen és legszebb ékessége.

Még a szépségben fogyatékos külsőt is szeretetreméltóvá teszi, – míg hiányát nem pótolja semmiféle ragyogó tulajdonság.

Szemedbe jóleső, tiszta fényt, ajkadra édes mosolygást, arcodra piruló virulást: lelked ártatlansága varázsol.

Ez született veled, – ezt érintette anyád első csókja, apád szívének ez a legédesebb öröme; s ha magad is úgy akarod: hű kísérőd lehet életed záró határáig. Leggazdagabb virágdíszszel azonban, most tündöklök szívedben: ártatlan, szűd hajdon.

S mikor így tündöklök, egyszersmind hivatást is teljesít, a mások lelki javára.

Mert mely sötétséget ne oszlatna szét ez átlátszó, tiszta világosság? s ki tudna ellentállni az ártatlanság vonzó, példaadó hatalmának? E tavaszi napsugár fényére, földerül a gondoktól elborult lélek, elnyugszik a bűnös hajlandóság, s új erőre kap a már-már csüggedő kitartás.

Igazán értékes tulajdonság, melyet akaratod hozzájárulása nélkül el sem veszíthetsz. Arcod megcsodált szépsége, mely a hízelgők udvarát vont a köréd, hamar eltűnik; a gazdagság, melyre még több sóvár számig veszendőbe mehet; boldogságod, mely ifjú életedre mosolyog, hirtelen kinszenvedéssé változhatik; de lelked ártatlanságát megőrizheted minden időközön át, mint hitves, mint anya – és mikor ezüstös fejjel sírodba készülsz, lelked a gyermeki ártatlanság díszében költözhetik vissza mennyei Atyád szerető szívére.

Íme, ez amaz erős alap, melyen a hajdon mai és jövődő boldogsága fölépül.

S hogy ez alap valóban erős legyen, és semmi ártó hatalom azt meg ne rontsa, oda állította gyermeke ártatlansága mellé: az anyát.

Boldog az ifjú nő ki hajdon korát anyja szívéhez közel töltheti, – közel ahhoz a szívhez, melynél igazabb érzéssel hozzá senki sem fűződik, – oly közei hozzá, hogy szinte hallgathatja dobbanásait, s eltanulhatja belőle az élet titkait.

Az anya szava hirdeti, és példája gyakorolja a családban az erkölcsi törvényt; aggódó figyelme kiterjed minden részletre, s éppen azért, mert féltő gonddal őrzi gyermeke boldogságát, s mert szemét élesebbé tette a tapasztalás és a szeretet, észrevesz minden veszedelmet, mely gyermeke ártatlanságát fenyegeti.

Az emberi élet egyik kitűnő megfigyelője, Bougaud, így festi az anya szerepét, a hajadon ártatlanságának megvédése munkájában: „Midőn az ifjú nő, ajkaihoz emeli az élet bűvös poharát, melyről a tizenhat év gondtalanságával azt hiszi, hogy boldogságot rejt, –addigra az anya már kiürítette azt a fenekéig, s a világ hiábavalóságait és csalódásait abban a pillanatban ismeri föl, mikor gyermekét a veszély fenyegeti, hogy azoktól elvakuljon. Azért van ez így, hogy a hajadon annak ajkairól hallja az igazságot, kinek őszinteségében soha sem kételkedik, a ki egyedül képes Őt a hiú ábrándok világából kimenteni.” (Bougaud-Ruschek: Szent Mónika élete.)

S az ifjú hajadon mivel sem hálálhatja meg inkább édes anyja örökös szeretetét, és semmiképp sem lehet hűségesebb munkatársa édes anyjának, a saját lelke ártatlansága megvédésében, mint ha szívét, lelkét őszinte gyermeki bizodalommal tárja fel anyja előtt, ki neki nemcsak megszüülő és fölnevelő dajkája, hanem tapasztalt, barátnője is, a jó Istentől rendelt őrző anyyala, és esetleges tévedéseiben leghívebb útbaigazító mestere, szinte gyóntatója.

Mert hát az ifjú leány ártatlan lelkületének is lehetnek már titkai. Kire bízhatná azokat, mindjárt keletkezésök órájában, s kinek kebelére rejt-hetné el arca pirulását, mint az anyja szívére? Lelke ingadozásai közt, vajjon kitől kérhetne taná-

csőt, mint ez édes anyai szívtől, mely egyedül az ő boldogságáért dobog? Az úgynevezett jó barátnő, nem mindenkor alkalmas és hű letéteményese a gyengéd bizodalomnak, s nem egyszer kegyetlenül visszaél azzal, – örök romlására a csalódott szíveknek.

Simuljon hát csak határtalan bizodalommal édes anyja szívéhez, öntse át abba, a mit magában megtartani úgy sem tud, s kezdje meg előtte: dobogó szíve titkos vallomásait.

De mielőtt az idő bekövetkeznék, a mikor a hajadon a sejtelmes jövővel foglalkozik és szíve eltelik előbb nem ismert érzéssel, – ez időig az ifjú nőnek még sokat kell tanulnia, mert a jövőendő bizonytalan, s a viszonyok ezerféle alakulásait előre látni nem lehet. Neki pedig készen kell lennie; – az élet harcaiba: lelki erőt, életbölcse-ségét, önfeláldozó szeretetet kell vinnie, s honnét vegye majd a szükség idején, ha hajadonsága erre rendelt korában el nem sajátította, illetve nem gyakorolta mindezeket, s a női szív többi éré nyeit?

Az édes anya szent közelsége ama tanító iskola, mely az Istentől a hajadon szívébe oltott nagy tulajdonságokat életre fakasztja, kifejleszti úgy, hogy a kellő pillanatban akár hőssé váljék, hozzátartozóinak boldogsága érdekében, és ő, a gyenge, megerősödve lélekből, fölemelje, gyámolítsa az összeomlott óriást ...

Édes jó anyja kifejleszti benne ama gyermeki őszinteséget is, mely az ifjú lány szívének bájos tulajdonsága, szinte alapvonása.

Nyílt tekintetéből, hangja őszinteségéből a lelke beszél, – s én nem tudnám elhinni, hogy mást beszél, mint a mit gondol.

Korunk legcsodásabb történetének, a lourdesi bar-

lang szent titkainak, a boldogságos szent Szűz tizen-nyolcszoros megjelenésének és kinyilatkoztatásainak hite, mely millió és millió ember szívét töltötte el, egyetlen serdülő hajadonnak őszinteségén alapszik. Igaz, hogy a lányka beszédét megerősítették a reá következő csodák, de a szűz Anyát mégis nem látta senki más, csak Bernadette, szavait nem hallotta senki más, csak Bernadette, s íme az ő szavának egyszerűsége, elbeszélésének megható őszintesége, melyről még az egyébként kételkedők is tanúságot tettek: a massabiel sziklaoromra fényes márványcsarnokot teremtett, melynek falait arany és selyem fűdi, a barlang elé nemzeteket vonzott, s imádságos dalt fakasztott az ajkáról, könnyforrást a szemekből, s eleven hitet a szívek körei közül.

Mert csodálatos erő rejtőzik az igazságban, édes báj az őszinteségben, mely meghatja és meggyőzi a szíveket.

Nem is állítom melléjük fekete ellentétöket: a hazug képmutatást, – mert vajh mi köze ennek a hajadon lelkületéhez, melyet az ártatlanság, őszinte, tiszta igazság és alázatos szerénység fuvallata lehelte egybe.

Szedegetem inkább tavaszi virágaimat, s fonogatom tovább a koszorút ...

A hajadon szíve ártatlanságának kettős öre: a s z e m é r m e s s é g és alázatos s á g.

S íme, ismét csak a nazarethi alázatos Szűz alakját látom, ki pirulva fogadja Isten követét, és szemlesütve hallgatja a nagy ígét, hogy ő lesz anyja az Isten Fiának.

Mert a miképp Kain a testvérharag, Júdás az árulás, Magdolna a bűnbánat előképe lett: Mária a szemérmes alázatosság mintaképe, időtlen időkre.

Az ő oltáráról lecesepegő harmat öntözgeti és eleveníti ez ékes virágokat, melyekkel Isten keze díszítette föl a hajadon lelkét, s a melyeket a világ szellemének hűvös áramlása könnyen elfonynyaszt.

Nem kísérlem meg, dicsőíteni az alázatosságot és magasztalni az ártatlanság szemérmes pirulását, csak a Szentírás bölcs beszédét ismételem, mely arra tanít, hogy „a ki megalázza magát, dicsőségben leszen, és a ki lesüti szemeit, az megszabadul” (Jób 22., 29.); és csak arra hivatkozom, hogy a nő szíve, minden időközön át, sokszor reászorul e kettős erény védelmező erejére, mert nemcsak ékesítő virágul bírja ezt, hanem oltalmazó fegyverül is.

A legelső meggondolatlan szóra, melyet a nő jelenlétében ejt ki a könnyelműség, felszökik a hajadon arcába a szent pír és tiltakozik mind az ellen, a mi illetlen, legyen az akár hízelgő bók, akár tolakodó tekintet. És a férfiú alig mer olyasmit remélni, mire őt a nő szemének megvillanása föl nem jogosította.

Az alázatosság szelleme is sokszor segítségére jó majd élete különböző körülményei között.

Az ifjú hajadon tehát, ki nem határoz, hanem vár, nem választ, mert ő a választott, jól teszi, ha büszkén fölemelkedni készülő fejét meghajtja, s helyet enged szívében az igazi alázatosság nehéz, de megnyugvást árasztó erényének.

Majd ez megtanítja őt arra is, hogy a nő ereje éppen gyengeségében rejlik, hogy alázatos lemondása teszi őt környezetére nézve elfogadható, kedves hatalommá, melynek mindenki kéretlenül is szívesen engedelmeskedik, – míg az elsőbbségért versengő büszkesége, követelő kevélysége felforgatná a természetes családi rendet, és tönkre tenné a saját és övéi boldogságát ...

A hajdon erényei között, az alázatosság közel szomszédságában találok még egy erény virágot: az engedelme sség et .

„Engedelmesség! Ismét új szó, új kötelesség!

Hát a ház dédelgetett úrnőjének még az engedelmesség igája alá is kell hajtania kis fejcskáját?

Akaratát a más akaratához kell szabnia s nem repülhet idestova, mint a miképp szabadságra vágó természete megkívánja?

Nem! és nem is válnék a javára! Sem önmagának, sem másoknak.

A ki egykor parancsolni akar, a saját tapasztalásából kell megtanulnia, mily nehéz az engedelmesség.

Az engedelmesség nem veri bilincsekbe a lelket, nem fosztja meg szabadságától, sőt akkor győz ez, és lesz királynő, mikor uralkodik önmaga felett, mikor hajlandóságait a törvényhez szabja, s akaratának lázas sietségét a felsőbb akarat súlya által mérsékli.

Már mint gyermek imádkozta, s ma is, mint hajdon mindennapi imájába foglalja e szent kérést: Miatyánk, – legyen meg az akaratod.” E mennyei Atya akarata pedig az, hogy a gyermek engedelmeskedjék a szülőinek.

Nem sok idő multán, parányi kis teremtés akarata előtt hajol meg, mint anya; parancsol neki a kiseded síró szava, sőt parancsol férje széle, s ha nem akarja lehetlenné tenni azt a frigyét, mely őt a hitves és anya nevére jogosítja, – neki kell túrnie, engedelmeskednie, az isteni büntető szó szerint „férjed hatalma alatt lesz, és ő uralkodik fölötted.”

Hogy pedig egykor ez engedelmesség ne vállalják terhére, – és jövő hivatása érdekében is, ta-



nuljon meg már a hajadon engedelmeskedni, nem kényszerűségből, hanem szeretetből, mert ezt az Isten akarja, s a mások java tőle megkívánja.

Szeretetből! A mint, hogy az ő ártatlan, tiszta lelkének minden cselekvése a szeretet forrásából származik.

Szereti ő a jó Istent! Tiszta lelke örömdalival köszönti mint jó Atyját, ki neki életörömeit, az ifjúság báját, mindenenk szeretetét, különösen pedig édes, drága jó szüléit adta. Lélekben megcsókolja áldó kezét, s buzgón imádkozik hozzá minden szükséges áldásokért ...

Szereti jóságos, kedves szülőit; – atyját, kinek ő szemefénye, anyját, kinek édes öröme és reménysége; szeretetből engedelmes irántok,, hálás jóságos voltukért; mosolygásával elsimítja homlokuk redőit, ifjúsága vidám hangjaival feledteteti hanyatló koruk gondjait, s ártatlan könnyei-nek tiszta keresztvizével mossa el lelkükről, a mi foltot az élet küzdelmei azon netán ejtettek.

Szereti testvéreit! Gyönyörködik bennök; s mint az egy túlfakadt virág egymásra mosolyog, – édes mosolygással játszik velők, s megosztja ekképp édes anyja gondjait. Szereti különösen fitestvére lelkét, – mikor az veszélybe kerül; imádkozik érte, hogy Isten oltalmazza meg a lélek minden betegségétől.

És szeretetét kiterjeszti mindazokra, kikkel érintkezik, – mintha tudná, hogy csak a szeretet gyökeréből fakad a viszonszeretet virága, – g nem a kemény szó ridegsége, hanem a szeretet szavának édessége hódítja meg a szíveket.

Szeress csak tovább lányka, mert szíved szeretetre van alkotva; gyakorold szívedet a tiszta szeretetben, míg csak él nem érkezik a nap, a mikor kis szíved: anyád, apád, testvéreid körén kí-

vül, egy más alakot is fölfödöz, és bensőben hirtelen megszületik egy másik érzemény, hasonló a szeretethez, de még sem azonos vele, melyről sejtet, bár hinni nem mered, hogy ez a szerelem.

„Ne pirulj ifjú lányka, hogy ártatlanságod szent zománcára reásütött a tiszta szerelem sugara.

Isten akarja, hogy megtalálják egymást a szívek, s az igaz szerelem boldogságában egyesüljenek.

Nem a testi szépség és lázadó vér, – nem a vagyon és kapzsiság, nem a különböző érdekek kiszámított találkozása ez, hanem két szív, két lélek egyesülése, úgy, a mint azt az Isten akarja.

Nem a hiúság és kacérság fegyverei és másrésről az érzéki indulat, hanem a nemesebb emberi vonások, a szemek fényéből kisugárzó belső tulajdonságok hozták létre a lelkeknek e kölcsönös találkozását.

Nem is néhány méztől csepegő hét számára, hanem két léleknek egygyé olvadt egész életére készül e szövetség.

És íme, ifjú hajadon, e vonzalommal együtt elérkezett a nap, a mikor szíved nem elég mély arra, hogy el tudd rejteni érzéseidet. Szíved hevesebb dobogása, szemed kigyúló fénye, elmélázó tekinteted elárul, hogy titkot rejtegetsz szívedben. S mert veszedelem nélkül sokáig úgy sem rejtegetheted, szinte keletkezésének első pillanatában helyezd el azt jó anyád szívének oltalma alá.

És ő, kinek nem arra lesz a főgondja, hogy leányát minden áron férjhez adja, hanem inkább, hogy őt minden áron boldogítsa, már itt a földön, ha lehet, és ha nem lehet, legalább az örökkévalóságban: bizonyára okos, józan, anyai tanácscsal támogat, hogy mit cselekedjél.

Sokat látott szemei hirtelen észreveszik, hogy az Istentől van-e e vonzalom, – vagy a gonosznak is van e benne valami része; és a szerint imádságával erősíti meg azt, vagy anyai szeretetével oltalmaz meg attól.

De ne rejtse el szíved titkát a szűz Anya előtt sem. Beszélj vele imádságodban; – ha bizalommal kéred, felel néked és meghallod hangját, s a világ ezer lármája közt is megismered intő szövegét. Kövesd tanácsát.

A két anya tanácsa nem különbözhetik, és hiszem, hogy ez égi szó, mely bensődben megcsendül, visszaállítja szíved megzavart harmóniáját.

Térd föl a szent Szűz előtt érzéseidet; – a mi tiszta bennök, megáldja, – s a mi tán földi salakkal kevert, azt megtisztítja.

Térdelj csak a szent Szűz képe elé, hisz oly megragadó, mikor a szűzi hajadon, a szűzi Anya oltára előtt imádkozik, – mikor az á h í t a t fénye körül sugározza az ártatlanságot; – éppen mint mikor napsugárban fürdik a gyémánt.

Kérd ki vezető tanácsát minden időkre.

Barátnőid, sőt maga édes anyád sem lesznek mindenkor veled. Amazokat talán a változó érzés fordítja el tőled, ezt pedig a viszonyok vagy a halál szakítja el szíved közeléből.

A szent Szűz oltalma állandó, – örömben, bánatban hívséges segítő ...

\*

S íme, míg így beszélgettünk, elkészült a koszorú, melyet szíved egy-két erényéből fonogattunk egybe.

Visszaadom neked, mert a te lelked virágaiból készült; – jó lesz menyasszonyi koszorúnak, –

mindennél szebben ékesíti majd boldogságtól derült, szép, ifjú homlokodat.

Jól tudom, hogy mielőtt fejedre tennéd, s föléje tűznéd araságod fátyolát, felajánlod elébb a szent Szűznek, hogy szentelje meg azt az állhatatosság, az erősség, a kitartás kegyelmével; mert magad is érzed, hogy a reád bízandók boldogságát s ezzel együtt a magadét, nem a külső körülmények: a vagyon, a rang, a szépség, hanem lelked nemes tulajdonságai, s azokban való állhatatosságod biztosítják számotokra.

Menj, – az ifja jegyes vár reád az oltár előtt.

A szent Szűz anyai szeme örködjék fölöttek ...

#### IV.

### A hitves nő.

Nem ismerek régibb, tiszteletreméltóbb, s az életre kihatóbb szövetséget, mit ember emberrel köthet, mint a hitvesi frigykötés.

Az emberiség legősibb könyvének, a Szentírásnak legelső lapjain ott találok a házasság, alapításának történetét.

Az első ember boldogan élvezi, a létezésnek édes örömét.

A dúsvirágú szabad természet, az édenkert csábos illata veszi őt körül, lakótársai, a teremtetett állatok, hízelegve simulnak térdihez, a virágok hímes szőnyegén járva, ízes gyümölcs mosolygása, üdítő patak csobogása, napsugár és hűvös szellő váltakozó csókja emelik lelkét, s szolgálják híven, hogy meg ne ismerjen soha más érzést, csak a tökéletes boldogságot.

S mégis, az emberi szív Alkotója és érzéseinek vizsgáló Istene, mintegy önmagával tanácskozva, imígy beszél: „Nem jó az embernek egyedül lenni, teremtsünk hozzá hasonló segítőt.” És megalkotja Isten a nőt.

És a férfiú, szívének megnyilatkozó érzései között: az édes öröm, a tiszta szerelem, a beteljesedett boldogság csodálkozó felkiáltásával köszönti a hozzá hasonló segítőt:

„Csont ez az én csontjaimból, test az én testemből, férfiúi lesz a neve, mert a férfiúból vétetett.”

S azután, jövőbe néző tekintettel, e szövetség törvényeül jósigéket hirdet: „Annak okáért elhagyja az ember atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, és lesznek ketten egy testben.”

A szenvedélytől még el nem vakított férfiú önkéntelen vallomása hirdette ki legelőször, hogy e frigy, melyet Isten keze kötött és áldott meg:• a férfiú és nő szívének egymáshoz való ragaszkodása, még ama természetes vonzódásnál is nagyobb, mely a gyermeket a szülék szívével fűzi egybe, hogy e frigy: minden időkre szánt, egy, mély és sérthetetlen szövetség.

De a mint az állandóság Istene a keze által kötött frigyét az állandóság jellegével ruházta te 1, a boldogság Ura azt kívánta, hogy ez állandó szövetség boldog is legyen.

És mily hirtelen megzavarta e frigykötés tiszta örömeit, mily hamar megingatta szilárdságát az irigység, a gyűlölség szelleme. Csábító szókkal gonoszra vitte az asszonyt, s általa a férfiút, — megejtette Őket a hiúság és kevélység törével, — s íme, vétkök súlyos büntetéseképp gyötrelmévé vált az öröm, tövissé a virág, verejtékessé a kenyér.

Istent-látott szemök e fénybe többé nem tekinthetett, sőt egymás szemébe is csak szégyen pír közt néztek; s a mint a derült ég kék színét sötét felhő takarta előlük, szívökbe is bánatos sejtelem költözött, e benső, e szent, e széttörhetetlen frigykötés sorsa felől.

És féltő sejtelmök valósággá változott.

A szív keménysége: a vér szenvedélye, a test bűne letaszították a nőt első rendeltetési helyéről, a férfiúhoz hasonló segítőtárs méltóságából, mélyre sülyedt a férfi és nő egyaránt, s szövetség-

ségök nem is maradt szabad frigykötés többé, hanem a zsarnok viszonya a rabszolganőhöz.

Negyven századon át, a bűn mind sötétebbé tette a lelkek éjszakáját, s reménytelenebbé a felvirradást; a mint egyszer csak, hirtelen, csillagfény világít ez éjszakában: *M a r i a , S t e l l a m a t u t i n a , M á r i a , h a j n a l i c s i l l a g*, s hirdeti a fölkelő napot, Jézust, ki nyomban utána, evangéliumának fénysugarát szórja szerte szét, s melegséget, világosságot visz a megdermedt és elsötétült szívekbe.

S mikor megszenteli a földi élet minden viszonyát, nem feledkezik meg a házassági frigykötésről sem, sőt első sorban foglalkozik vele, egyetlen szavával visszaállítja eredeti méltóságát, rendeltetését, egységét, felbonthatatlan és sérthetetlen voltát, természetfölötti kegyelmekkel siet segítségére az emberi gyarlóságnak, a szentség magasára emelve szíve szerelmének szövetségét.

Megismételi a paradicsomi törvényt: „Elhagyja az ember atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, és ketten egy testté lesznek”, megerősíti a maga igéivel: „Már nem kettő, hanem egy test”, és betetőzi a kijelentéssel: „Amit tehát Isten egybe kötött, ember el ne válaszsza.”

És ez egybeölelkező paradicsomi és evangéliumi törvények idejétől fogva, a házassági frigykötés, és benne minden: egy; egy test-egy lélek, egy sors-egy élet, egy reménység-egy vigasztalás, egy mosolygás egy zokogás, egy becsület-egy gyalázat, egy gazdagság-egy koldusbot, egy áldás-egy átok, egy szív-egy boldogság.

S mióta ez isteni szó, a család épségének a nő gyengeségének védelmére világgá ment, „a házasságnak – a nagy francia püspök, Bossuet szavai szerint – más befejezése nem lehet, mint az élet-

nek; s a gyermekeknek nem szabad látniok, hogy anyjokat elüzzék és helyébe állítsák a mostohát.”

Hogy e hitvesi frigy valóban egy legyen, és a férfiúnak soha eszébe ne jusson széttörni e frigyét, jól esik hinnem, hogy Isten munkatársául választotta a nőt, hogy szíve nagy tulajdonságaival megőrizni segítse e frigy épségét és hűségét.

Látom is a nőt csendes munkakörében, a mint lelke erejével, bölcs okosságával, önmegtagadó lemondásával, s elmondhatatlan többi erényeivel. Őrzi a reá bízott kincset: a hitvesi szövetséget, minden ellenséges támadástól, híven, szelíden, okosan, mint választott munkatársa a jó Istennek.

Erőssége a nehéz munkában, segítsége a veszedelemben, tanácsadója a kétségekben, megvigasztalója a csöggedésben: a szent Szűz, kinek képe előtt esdekelve, hálát adva sokszor imádkozik ... az álhatatosság szent kegyelmeért.

\*

A hitvesi frigy két szív szerelmének állandó szövetsége egymás boldogítására.

Csak ismételem, a mit már elmondottam: Isten akarja, hogy megtalálják egymást a szívek, s az igaz szerelem boldogságában egyesüljenek.

Nem a testi szépség és lázadó vér, nem a vagyon és kapzsiság, nem a különböző érdekek kiszámított találkozása ez, hanem két szív, két lélek egyesülése, úgy, a mint az Isten akarja.

Nem is néhány méztől csepegő hét számára, hanem két léleknek egygyé olvadt egész életére készült e szövetség, a szeretet közös érzésében, s a boldogság édes reményében.

S mert e szövetség a szív szerelmén alapszik, boldogságának állandó volta is, a szív szerelmének állandóságát és kizárólagosságát föltételezi.



Más szóval: szeretni egyet: e g y e d ü l és örökre.

Mi más ez, mint a test, a szív, a lélek hűsége a szeretetben, minden időközön keresztül.

Természetes, hogy lényeges kelléke, a házassági szövetségnek.

És e lényeges kellék őrzőangyala: a nő.

Az ő szeretetreméltósága ápolja a szeretetet, szép lelki tulajdonságai a becsülést, gyengédsége a ragaszkodást. Ha neje szépségére büszke a férj, jósága állandó öröme szívének, jóleső figyelmissége éppen nélkülözhetetlenné teszi lelkének.

És mégis, mily nyomorult az emberi szív!

Költők dalában nincs kifejezve mélyebb érzés, az övéhez fogható, nincs hang édesebb, mint a melyen ő beszél, szerelmi heve büszkén esküszik a Krisztus keresztjére: Szeretem őt, feleségül veszem, el nem hagyom, holtomiglan holtáiglan, Isten engem úgy segéljen, – és mégis ijesztő gyorsasággal pusztul el sokszor az amely érzés, válik keménynyé a lágyan suttogó hang, lesz fa-, gyossá a szerelmi hév, – s feledve a holtig-kötő esküt, siet az ifjú pár, egymástól messze el, egyik jobbra, másik balra, a férj: vissza ifjúsága könnyelműségeihez, s a nő: talán édes anyja szívéhez.

Mennyi bölcseségre, mily tapintatos okosságra van a szegény nőnek szüksége a még fenyegető veszedelem idején, hogy úgy elrejtse a szeretet láncait, hogy a férj csak azt érezze belőlök, a mi szeretet és semmit abból, a mi lánc; hogy szabadnak tudja magát, kinek nem kell védekeznie a rabság ellen. Mert jaj, ha megsejti, hogy ez mégis lánc, egy egész életet lekötő rabság, és széttöri a láncot, mely hitvesével összeköti; félek, hogy a szétpattanó láncszemek összezúzzák mindkettőjük boldogságát.

És mennyi lelki erőre van szüksége akkor, mikor a forró szeretet helyét a hideg megszőkás kezdi elfoglalni. Mikor a nő észre kezdi venni, hogy a férj arcának csak komoly felhője az övé, derült mosolya már a másé; zokszó esik csak otthon, az édes enyelgést, minek zenéjét egykor ő hallgatta, most a” más szíve élvezi.

Elfeledve, csak emlékein tépelődik, s gyűjtögeti a lelki erőt, ő, a gyenge nő, hogy állhatatos tudjon lenni a hűségben, mely nem csak nem vétkezik, de nem is gondol a vétekre, s bánatát a szent Szűz oltára előtt panaszolván, önmegtagadás és lemondás közt, egyetlen gondja: visszavezetni az eltévedtet a hűség elhagyott útjára.

És ez önmegtagadó lemondás még igen sokszor áll őrt kettőjük szívének boldogsága mellett.

Nehéz dolog megtagadni magát és lemondani akaratáról, a más kedvéért.

De hát igazán a más kedvéért?

És nem annak a kedvéért, ki vele egy test, egy lélek, kinek békesége, nyugalma, boldogsága, az övével egy? miért ne lehetne hát az akaratja is egy, a hitvesi engedékenység édes szellemében?

A lélek akarata terjeszkedik, elérni kívánja sokszor talán az elérhetetlent; és íme a másik akarat keresztül szeli, nem engedi tovább, és a két akarat találkozásából megkészől a kereszt, mii hasznosabb a türelem passziplóriával megkoszorúzni, mint az összezűzött boldogság cserepeivet megdobálni.

Újra mondom, nehéz dolog, de nem lehetetlen, s a családi boldogság érdekében; mülhatatlan.

A férfiu maga választja életsorát: a pályát, mely neki ellátást biztosít, sőt élete sorsosát is: a nőt, kivel megosztja nevét, állása fényét, kenyere javát, a ki neki felesége lesz: fele lelke, fele szíve.

Miért is a férfiú önállósággal lép az életbe, s mikor elhagyja atyját, a családi kört, melyben nevelkedett, ő is férfiú lesz: családfő, mint az édes atyia volt.

Emez önállóság, lelkének bizonyos határozottságot kölcsönöz, mely uralkodni, kormányozni kíván, s mely a főnhatóságot gyakorolva, nem szívesen hajol meg a nőnek sokszor jogos kívánságai előtt, melyeket női szeszélyeknek tart.

A nő ellenben nem számíthat ez önállóságra. Nem ő választotta férjét, hanem ő a választott, s mikor elhagyja anyját, nő lesz ő is, hitvestárs, mint az édes anyja volt: segítő társa annak, ki őt kiválasztotta. Isten rendelése és a természet törvénye szerint, nem első, hanem a második.

De mikor tudomására jut, hogy testi-lelki tulajdonságaira nézve egyenértékű a férfiúval, földi és örök rendeltetésénél fogva pedig hasonló hozzá, sőt a családi gondok viselésében, a család boldogításának nagy munkájában, sokszor övé a vezérszerep, ő az első, ő az érdekesebb, – nagy szerencse, ha a kísértés óráján az is eszébe jut, hogy az ő engedékeny lemondása, bölcs türelme, és főképp minden áldozatra kész, igaz, tiszta szeretete, védi meg a családi élet békés nyugalmat, és biztosítja boldogságát.

Tartalmas, édes szó a családi béke, mely minden földi áldozatra érdemes. Hisz ez köti igazán össze a 4elkeket, ennek ölén fejlődik a tiszta szerelem, s jár nyomában a boldogság.

A hol a lélek békéje honol, ott tartózkodik az Isten, s a hol az Isten lakik, ott van a mennyország.

Üdvözöllek békés, szent otthona a családi boldogságnak; ünnepi nyugalmatat jóleső ölömmel szemlélem, és áldom a szívet, melynek bölcs szeretete létrehozott és megőrizett ...

Bájos kis elbeszélést mondok el, a tanulság önként kínálkozik belőle.

Széles, mély sziklahasadékon, szédítő örvény fölött egyetlen fényszál vezet át. S egyszer ímé, mindkét oldalról egy-egy zerge lép a fenyűszálra. Már rajta halad mind a kettő, mikor észreveszik egymást. Vissza nem térhetnek, jaj mi lesz, ha egymással megütköznek? Elvész mind a kettő. De a veszedelem megsejtett pillanatában, titkos ösztön határozottságával oda simul a gyengébb a fenyűszálhoz, s a másik, szinte hálásan, figyelmes gonddal lépked át fölötte. A veszély elmúlt, s emléke alatt, alig ismétlődik újra.

A tanulság – megismételem – önként kínálkozik belőle, a gyenge és gyengéd nő részére, a családi élet sötétebb óráiban ...

A békétlenség, az egyenetlenség szomorú képét nem rajzolom, azok gyűlölködő harcát, kiknek szeretet a hivatásuk, nem beszélem; mert a pusztulást sem kívánom látni, mely e harcot nyomon követi.

Tovább nézem inkább a férj boldog otthonát, mit néki hűséges hitvesi kezek édes fészkiú készítették, melyben résztvevő szívvel osztják meg az élet örömeit, gyötrelmeit, törölgetve a gyöngyöző verítéket, s elhessegetve az élet sötétebb gondjait, – a hűséges élettársak. Megnyugvással látom, hogy e kedves otthonban, öröm és bajság, gyöngyöző veríték és életgondok között, ott lakik a jó Isten is.

Az áldott nő lelke nem engedte eltávozni körükből. Ott tartotta, biztatgatta, hogy szeretni fogják, ő, és majd a férje is, ki ma még idegen tőle, de majd ha megismeri, hogy családi boldogságuk forrása egyedül csak ő: a jó Isten, – szeretni fogja ő is, – és szeretik később még többen: ma még

láthatatlan, ártatlan angyalkák, kiket Isten kegyelmétől kér, vár és remél.

És nem is engedi el otthonukból az Istent később sem, soha, – soha! Az áldott Jézus képe, a kereszt ott függ a családi szoba díszhelyén, társaságában a Szűz Anya képe, – nem csupán mint fali dísz, elfeledve, portól fedve, hanem imádságos fohászok harmatával érintgetve, megilletve.

Úgy látom, hogy a vallás itt nem ünnepi külsőség csupán, hanem a mindennapi élet lüktetése, vére, élete, melylyel karöltve jár a béke, a nyugalom, a boldogság.

S mert e nő szívében Isten lakik, derült e szív, nyílt és őszinte. Neki nincsenek titkai, miket férje elől rejtegetnie kellene, bizalom mosolyog ki izemeiből, mely viszont bizalomra, Őszinteségre kötelez.

Házasság életök napsugaras és elborult óráit avatlatlan szemek előtt nem fõdi fel, panaszszóval, idegentől meg éppen nem kér vigasztalást családi benső dolgaikban, félreértéseikben, a miket csak kettőjüknek szabad tudniok, s a miknek legjobb bírója a jó Isten.

És e tekintetben még a saját édes anyja sem kivétel s hátha az is meg nem értené leánya panaszát, apró kis bajában családi veszedelmet sejtene, s kettőjük jó édes anyjából – a családi béke igaz veszedelmére – kibontakoznék a rettegett anyós.

Férjét, a hitvesnő „édes jó uramnak” szólítja és tiszteli. Urának, de a kinek urasága nem rabbá teszi őt, hanem úrnővé. Jól megérti ő, hogy kell főnek lenni a családban, a ki gondolkodik és gondoskodik, ő majd lesz a szív, mely érez és boldogít.

Ő árasztja szét a családban a nemesebb érzéseket, az ő szelídsége fékezi a már már kitörő haragot, gyengédsége előzi meg a durvaságot,

előkelő gondolkozása teszi finomabbá a társalgás lángját, tartja távol az illetlen szót, és mikor itt az ideje, az ő lelkének szárnyain emelkedik a család gondolata Isten színe elé.

De a hitvesnő nemcsak érző szíve a családnak, hanem munkás keze is.

Mi történnék, ha nem volna gondja házára, s háziasszonyi kötelességeit nem ismerné? E kötelesség egyiket a munka fáradságára, a másikat a kormányzás és felügyelés gondjaira kötelezi. Nem hiába adta Isten a nőnek azt a hajlandóságot, mely őt a ház gondjaihoz köti, s nem hiába magasztalja a Szentírás a jó háziasszonyt: „A szorgalmas asszony koronája férjének;” (Péld. 12, 4.) és azután: „A böles asszony építi a bázát, az esztelen pedig a fölépültet is lerontja a kezeivel;” (Péld. 14, 1.) és végre: „Aki jó asszonynyal bír, a jólét alapját bírja, hozzá hasonló segítsége van, és nyugalom oszlopa.” (Sirák fia 35, 26.)

A ház vezetésének, belső kormányzásának, gondviselésének, a munkásságnak kötelessége alól tehát az igaz hitvesnő magát nem vonja ki, még akkor sem, ha rangja, vagyona ezt neki megengedné.

Ez az ő foglalatossága, az ő kormánya, mehet teljesít és vezet, s nem kivan koronáját vesztett királynő lenni a maga családjában. Elég szerencsétlen, ha betegség, kor vagy más egyéb ok, e kedves foglalkozás örömeitől és gondjaitól megfosztja, de saját szántából ezt magától el nem dobja.

A munka egymagában is megtisztelő foglalkozás. Nem szégyen senkire sem, sőt újra hangsúlyozom: kötelesség, rang, méltóság és vagyoni állás kivétele nélkül.

Régi igazság, hogy a malomkő, mely jár, vagy

dolgát végezve liszté őrli a búzát, vagy céltalanul, porrá őrli önmagát. Még a halál is szebb a munkásság, mint a tétlenség közepette. A szántásban elkopott ekevas többet használt, mint a melyet a rozsdá emésztett meg.

Kiváló kötelességet teljesít a hitvesnő, mikor háziasszonyi teendői között foglalkozik.

A háziarend tőle indul ki; a jóleső tisztaság, csín, az ő figyelmét dicséri; az asztal Örömei: az ízletes étkek, a ruházat: az öltözködés, a férjnek, e nagy gyermeknek, minden apróbb kívánsága az ő gondosságára számítanak.

Találékonyasága a hasznos foglalkozások egész sorozatát eszeli ki, tétlenül nem hagy, és fölösleges, megerőltető munkával nem terhel senkit sem. Munka, pihenés okos beosztással egymást követik, időt hagyva a lelket üdítő nemes szórakozásoknak is.

A cselédség az ő háziasszonyi okos fegyelme alatt áll, melynek szigorát igaz jó akarat mérsékli. Családja vallásossága mellett ezek lelki dolgaira is szívesen gondol, s nem képzei, hogy a néhány forint bér árán kezők munkája mellett a lelkők örök üdvösségét is megvásárolta.

Hosszú tapasztalása megtanította, hogy a bü cseléd kincse a háznak, kit megbecsülni tartozik. De arra is megtanította, hogy a cseléd csak akkor lesz hű a házhoz és úrnőjéhez, ha hű az Istenéhez.

Az úrnő a maga érdekeinek okos megvédése szempontjain kívül, főképp a cselédnek, mint ember-társnak lelki méltósága tekintetéből nemcsak alkalmat ad, vallásos kötelmei pontos teljesítésére, hanem arra ösztönzi is, és előtte példával elüljár.

Megkívánja tőle a munkát, a szentírási törvény alapján, hogy a ki nem dolgozik ne is egyék,

de nem fagyos kegyetlenséggel, mely eltaszít, hanem szelíd jósággal, a mely vonz és a jóra ösztönöz.

Mert ha az a szegény leány, ki az édes mindennapi kenyérért szaabdságát volt kénytelen áruba bocsátani, az úrnői szigor mélyén megérzi a jó bánásmód szelidséget, bálával ragaszkodik a nemes lélekhez, ki egyszerű szívének kipótolja a bár szegényebb, de reá nézve mégis boldogító családi kört, édes anyja nélkülözött közelségét ...

Hogy a hitvesnő munkás kezének egyik értékes tulajdonsága az okos beosztás és helyes takarékoság, szinte fölösleges hangsúlyoznom Mint hűséges segítő társ, esztelen költekezéssel, nem szétszórn kívánja fényűző divatra, mulatságra, a mit férje tán nehéz munkával megkeres, hanem a számító okosság beosztásával használja fel és tartja meg azt. Életelve, hogy a ki a sajátját tékozolja el, esztelenül cselekszik s a ki pedig hitvestársát és gyermekeit fosztja meg a jólét alapjától, – vétkezik a saját vérei ellen, és vétkezik önmaga ellen, mert az esztelen költekezéssel a családi békeséget, s a saját maga boldogságát döntögeti halomra.

\*

Nem mondtam el mindent.

A hitvesnő szent hivatása tartalomban oly bőséges, hogy szinte kimeríthetetlen.

Jelezve hát inkább a hitvesnő alakjának egyes vonásait, kiegészítésül a tökéletes mintaképre mutatok: a szelíd, a hallgatag, a szenvedő szűzi nőre, a boldogságos szűz Anyára.

Benne találja a hitvesnő, házasesetének szende



példáját, tőle várhatja mondhatatlan küzdései között segítségét.

Sőt még többet.

Szent színe felé fordult bizodalmas tekintettel, tőle várja a kegyelmet, hogy áldja meg és töltsen be szíve szent vágyakodását: megsejtett anyasága boldog reményeit.

V.

## Az anya.

Megismertem hazám földjét, láttam idegen országokat; tengerek ingó vizén, a szárazföld biztos talaján egyaránt jártam; nagyok fényes termei, s a szegénység hajléka feltárult előtt-m; a szabad természet örömeit, s a művészet csodáit egyképpen élveztem; költők dalaiból, szónokok remekeiből szomjas lélekkel merítettem; s mert hivatásom odavitt a bölcső és a halálos ágy mellé, megfigyeltem az emberi szív rejtekét, magát az embert élete minden viszonyaiban, – s mind e földi dolgok egymást váltó áramlatában nem találtam magasabb, azIsten szívéhez közelebb álló, s mégis emberibb, szinte a föld porába rejtezkedő eszményt-valóságot: mint az édes anyának szeretettől lángoló szívét.

Kitartásában: páratlan, áldozataiban: csodálatos, megbocsátó jóságában: dicsőséges.

Kis elbeszélést olvastam, rémes történetet az anyai szeretet mérhetetlen voltáról.

Egyszer egy legény az eszét vesztette, –  
beszéli a félig rege, félig történet,

Szeretett egy asszonyt, de az nem szerette  
Küldte az asszony, menj, öld meg az anyádat,  
És hozd el a szívét, ölbeli kutyámnak.  
Ráállt a legény, hazament, megtette,

Megölte az anyját s a szívét kivette,  
 Hát a mint vinné futva, iramodva,  
 Felbukik, és a szív elgurul a porba.  
 És a mint gurul, egyszer csak fenszóval,  
 Ím hallja a legény, hogy a szív megszólal.  
 Megszólal a szív, sírva, panaszosan:  
 „Jaj! nem ütöttem meg magadat fiam!”

(Franciából: Kiss József.)

Tudom, hogy ez csak költemény; a legény nem ölte meg az anyját, nem vette ki a szívét, a szív nem gurult el és nem szólalt meg; de az már nem rege hanem igaz történet, mit ez elbeszélés az anyai szív sikoltásával kifejez, hogy bármi gonoszul vétsen is a gyermek anyja szíve ellen, ez még haldoklásában is áldást rebeg a gyermekre, ki mégis az ő vére, anyasága magzata. Nagy tulajdonság az anyai szeretet!

Az anya szívének egyetlen öröme, vigassága, dicsősége: gyermeke, ki ha szenved, ő is gyötrődik, ki ha meghal, az ő szíve is elhervad.

Mintha Isten a pillanatban, mikor először dobbanik meg a nő szíve a megsejtett anyaság örömétől, csodálatos, szinte természetfölötti érzést öntene belé, mely minden egyebet elfeled, csak gyermeke boldogságának örül, s annak sebeitől vérezik.

De bátor oroszlány, mikor a gyermek boldogságát kell megvédenie; jaj annak, ki bántja magzatát: nem egy könnyen feledi és bocsátja meg, hogy ártó szándékkal illették szíve gyümölcsét!

Oly nagy, mérhetetlen, és bizonyos ékessége e szeretet az anya szívének, hogy míg az erőtlenebb gyermeki szeretetnek a szülék iránt, akárhányszor törvényei, Ígéretei és fenyegetései által siet segítségére az Isten, sőt még, a legünnepesebb formában, kőtablán adott törvényei közt is választott

helyen áll a parancsolat „Tiszteljed atyádat és anyádat,” – sem az evangéliumok lapjain, de még az ó-szövetség könyveiben sem olvasom sehol a legkisebb buzdítást sem arra, hogy; „anyák, szeresétek gyermekeiteket,”

Mire való is lett volna e figyelmeztetés? Kell-e mondani a tavaszi napnak: küld le reánk rügy-fakasztó fényes sugáridat? s a földnek: teremd elő gyümölcsidet? kell-e kérnünk a virágtól illatot, s édes mézet a dolgos méhtől?

Hisz az a természete, lényege az anya szíve; nek, hogy szeressen! S én megtalálom e szeretetet Éva könyeiben, melyekkel két fiát siratja: az egyiket: Ábelt, az ártatlant, s a másikat: Káint, a testvérgyilkost; megtalálom Agár panaszában, ki elűzve, a pusztaságban egy csepp vízért imádkozik haldokló fiának, Izmaelnek; megtalálom amaz anya rimánkodó könyörgésében, ki bölcs Salamon ítéletére, hogy vágják ketté a vitás gyermeket, s felét-felét adják a két anyának, inkább átengedi gyermeke bírhatását másnak, csak hogy megvédje a kised életét; s megtalálom a makkabeusi hét testvérhősi anyjában, ki mikor hat gyermekét látta már vértanú halállal kimúlni, hogy megmentse a leggyengébb, a legifjabb hetediknek is a lelkét, anyai szeretetének hétszereres vértanúságában, így inti gyermekét: „Kérlek fiam, tekints az égre, ne félj a hóhértől, légy méltó társa testvéreidnek, válaszd a halált, hogy az isteni irgalom által testvéreiddel együtt visszanyerjelek téged.” (II. Makk. 7, 28. 29.)

Dicsőséges, nagy szeretet, igen közel az Isten szíve szeretetéhez!

Nem is csodálkozom hát, hogy a mikor Krisztus Urunk isteni tanításával elragadta hallgatóságát, egy anya, – mert kétségkívül anya volt amaz evangéliumi asszony, – nem őt magát dicsóíti, ki

ily hatalommal bír a szívek fölött, hanem lelkes szóval: Jézus a n y j á t hirdeti boldognak: „Boldog a méh, mely téged hordozott, s boldogok az emlők, melyekből táplálkoztál!”

Az anya szíve megérezte, megértette, hogy mily szeretet és boldogság lakik annak az anyának lelkében, ki ily gyermeket vallhat a maga édes fiának.

S íme, eljutottunk a minden édes anyák szent mintaképehez, a boldogságos szűz Anyához.

Az ő dicső alakjától induljon ki, az ő határtalan anyai szeretetéből nyerjen ihletet-igazságot, szépséget-főnséget mindaz, a mit az édes anyáról elmondani akarunk.

\*

Ha csak főlemlíteni kívánom is mindama szeretetet és áldozatot, boldogságot és fájdalmat' feledést és emlékezést, mit e rövid szó: anya, magában foglal, az anya szívének s a gyermek életének egyesült történetét kell elbeszélnem.

Mintha a teremtő Isten nemcsak alkotó erejének egy részét ajándékozta volna az anya szívének, hanem jósága, gyengéd szeretete, bölcsesége szent lehelletével is megerősítette volna őt, oly szép, oly magasztos és szinte tökéletes az anya szíve gyermeke testi és lelki boldogságának munkájában, a pillanattól, a mikor megsejtett anyasága kötelességeit és hatalmát felismeri, s ez anyaság érdekében használni kezdi ama f e g y v e r - tárt, melyet Isten, gyermeke boldogságának védelméül rendelkezésére bocsátott.

Mert ő már anya, bár még szíve alatt hordozza magzatát.

Szent titkát megismerve, gond, aggság és féle-

lem tölti be szívét, s a várakozás napjai alatt nemcsak szíve vérével táplálja, hanem lelke érzé-  
seivel neveli is gyermekét.

S mert az ifjú anya gyenge és szinte tanács-  
talan, erőért, útbaigazító oktatásért, a minden erő  
és bölcsesség forrásához, az édes jó Istenhez  
imádkozik.

Mikor anyai küzdelmét gyermeke jövője érde-  
kében elkezd, az i m á d s á g f e g y v e r é v e l  
indul anyasága bizonytalan útjaira.

Szinte mindenható erő rejtőzik az anya imád-  
kozó beszédében. Vájjon kit is hallgatna meg Is-  
ten elébb, mint az anyát, ki az ártatlan gyermek-  
lélek érdekében beszél vele szüntelen. Ez imád-  
kozó beszéd hangja a mily bizodalmas, épp oly  
buzgó, forró, melynek ellentállni nem lehet.

A titkos jövő, az aggasztó bizonytalanság, a  
gyermek életének közel hajnalhasadása, fokozott  
erőt ad az anya könyörgésének: s a szorongatott  
anyai szívből kitörő imádság Isten szívére hat, ki  
áldásainak teljességével megáldja a gyermek jövő-  
jét, melyet ily anyai szeretet őriz, s betölti az édes  
anya esdeklését, hogy a gyermek teste ép legyen,  
egészsége virágzó, és lelke tiszta, nemes tulajdon-  
ságokkal ékeskedő. ,

S míg a várakozásnak imádsággal megszen-  
telt ideje tart, az anya vigyáz minden lépésére,  
örkődik gondolatai fölött, könnyen fellobbanó in-  
dulatait féken tartja, hogy valamiképp ne ártson  
a gyermek testi-lelki fejlődésének; s e titokzatos,  
benső nevelés felelősségének terhe alatt, lelke  
vissza-visszatér Istenéhez, magzatát a gyermek-  
barát isteni Jézus és szüzi Anyja oltára előtt lé-  
lekben újra-újra felajálja, s szembehúnyó lelki  
kéjjel szívja magába az áhítat megnyugtató, édes  
gyönyörét.

Az anyai imádság fegyverét később sem veti el, híven megőrzi, s használja szakadatlanul az öröm és fájdalom, a boldogság és gyötrellem egymást váltó óráiban.

Mert hát ezek váltakoznak, több is lesz talán a tövis, mint a virág ...

De íme, nem üres már a bölcső, a kis vendég megérkezett, határtalan boldogságára az apa, fő képp, az anya szívének.

Látja már az anya édes magzatának parányi kis arcát, belenéz szemének tükrebe, hallgatja nyöszörgő gagyogását, szíve dobbanását, és megérti, hogy ez a gyámoltalan kis fereg lesz ezentúl az ő életének célja; ennek testi lelki élete, épsége, egészsége szorul az ő segítségére, oltalmazó szeretetére, egész anyai szívére.

És e naptól, mikor kis homlokát első anyai csókjával érintette, ez apróság gyámoltalanságának egész idején át, az anyai szív szeretete, féltő gondosságnak fegyverével, valóban őrt is áll a kised bölcsője mellett.

Félti minden ellenségtől, és gondoskodik minden szükségletéről.

Részesíti az édes anyai tej áldásaiban, s gondja kiterjed arra is, hogy a kised lelkét a keresztvíz szent malasztja mielőbb mossa tisztára az átöröklött bűn szennyétől.

Ott nyugszik most a kised jószág, és szemének fényén keresztül meglátja édes anyja, a gyermek lelke mélyén: a Teremtő Isten képmását.

Neki nem csupán játékszer tehát e kis gyermek, kinek szép kék szemét megcsodálja, kondor szőke hajfűrjeit simogatja, kised ajkát csókok gátja, s mosolygásától megittasul, hanem lélek az neki, az Isten lelkéből, kinek arra van joga, hogy

teste is, mint a Szentlélek temploma, tiszteletben részesüljön.

Nyugszik most e kis ártatlan bogár, s mellette édes anya, csitítgatva, becézgetve altató daldúldolgot.

Láttára eszembe jut a bethlehemi jászoly, benne az isteni kised, mellette az édes anyja, Mária, a mint a magyar nép költői szárnyalású karácsonyi éneke szerint, szent Fiát imígy szólítgatja: „Aludjál én magzatom, nyugodjál virágom!”

Valóban Isten mosolyára méltó jelenet! ...

De mily gyenge, mily parányi a kised; méltán lehet félteni bajtól-betegségtől, s mégis oly vakmerő, hogy magára hagyva, nagy szerencsétlenség érheti.

Nem is foghatja fel senki az édes anya aggodalmait, ki e kisednek életét adá, s most ezer gond közt óvja egészségét, épségét. A veszélynek árnyéka is megzavarja lelke békeségét.

A ház nyugodni tért, de ő virraszt a gyér; mek bölcsője mellett, hallgatja lélekzését, letörli verítékét, s imádkozik a csendes éjszakában. Nem látja őt senki, csak az Isten, nem is jutalmazza meg senki, mint az Isten, Megérdemlett jutalmazás, mikor az anya lelki gyötrelmei árán szinte újra szüli gyermekét, s féltő gondosságával szinte megváltja a szegény kised életét.

E féltő gondossága avatta őt a gyermek őrzőangyalává, ki egészségben, betegségben, a játék fáradtsága, s az édes álm nyugalma közt, anyai szeretetének védő szárnyaival fűdi bé, a veszélyt nem ismerő, nem félő kis apróságot.

S minél gyámoltalanabb a kised, talán formátlan, hibás a teste, annál forróbb szeretettel



öleli szívére az édes anyja, mert hisz annak annál inkább van szüksége az anyai szív közelségére.

Őt gyermekével maradt özvegyen, szegényül, betegen az anya. A rokonok jó szíve segítő szeretettel gondoskodott a gyermekek sorsáról. Mikor elvitték tőle, egyiket ide, a másikat amoda, szívszakadva vált meg tőlük az anyjok. De a legkisebbet, a kis sánta nyomorékot, nem engedte el magától.

„Ne, ezt ne vigyétek el tőlem, mi lesz vele az anyja nélkül?!”...

De feslik ím a bimbó.

A kisdéd értelme megnyílik, lelke befogadja a külső behatásokat, s csacsogó ajka elárulja, hogy ő már lát, már hall, s figyel arra, a mi körülötte történik.

Most már nem csak arra vigyáz az édes anyja, hogy kellő időben megkapja táplálékát az a kis test, s hogy elesve, meg ne üsse magát, hanem, hogy a szomjazó lélek is részesüljön a tanító szó édes tejéből, mit oly bőségben rejteget az anyai szív a kisdéd részére.

Most érkezett el amaz idő, melyről már megemlékeztünk, a mikor nagy szeméit felétek emeli a gyermek, s mielőtt ti beszélnétek, ő kérdez titeket az Istenről, az Alkotóról, arról az országról, ott a csillagokon túl.

S a szent fegyvertárból, az anya szíve mélyén, előkerül a t a n í t ó szó f e g y v e r e , a gyermek lelkének javára.

Nézd az édes anyát, a mint karjaira veszi kisdédét, felmutat az égre s megoktatja azt a kis szívet, hogy ott, a csillagok fölött lakik a jó Isten, a ki szereti, megáldja a gyermekeket, s kihez a jó gyermek így imádkozik: „Mi Atyánk, ki a mennyek-

ben vagy, legyen meg az akaratom, bocsásd meg a mi vétkeinket, és szabadíts meg a gonosztól”.

S az édes anyai oktató szó, mélyen bevésődik a gyermek szívének még: tiszta, mitől sem beirt táblájára. S ha meg nem érti a tanítás szavát, megsejti annak értelmét, s majd később, mikorra tán a szenvedély szárító hősége leperzselte az ajkáról az imádság harmatát, a lelki veszedelem idején, mint égből áradó világosság derül fel lelkében újra a rég elfeledett varázsszó: „Mi Atyánk, bocsásd meg, szabadíts meg a gonosztól”, és könyek közt, hálával emlékezik vissza: „erre tanítottál engem, köszönöm neked, édes anyám! ...

Oktatása gyümölcseit, az a n y a i példa f e g y v e r é v e i védelmezi meg az anya szíve.

Ismeri a példa erejét, mely kiegészíti az oktatást, a nevelést.

Minden jóban elüljár tehát világító példájával; nem parancsolja gyermekének a jót, hanem cselekszi: előtte és vele.

A gyermek már bölcselkedik; nem elégszik meg az oktató beszéddel, a parancsolattal, mely csak őt magát kötelezi: az imádságra, az áhítat gyakorlataira, az illedelmes beszédre, a munkásságra, a mértékletességre, a szelídségre, és sok más egyéb, szép erkölcsök gyakorlására, – példa kell neki, mely vonzza őt a jóra.

A jó anya hát kézen fogva vezeti serdülő gyermekét az Isten házába, a mint egykor a tizenkét éves Jézuskát sem küldte, hanem elkísérte a jeruzsálemi templomi útra, szüzi anyja, Mária.

Mert gyermekében, nem játékszert talál, mely őt elszórakoztatja, és idejét elfoglalja, hanem gondjaira bízott halhatatlan lelket, melyről Isten előtt felelősséggel tartozik, teljes erővel igyekszik az

anya kihasználja azt a szinte természetfölötti hatalmat, melylyel Isten az anyai méltóságát fölékesítette. Tudva, hogy „ha a gyökér szent, az ágak is azok”, (Róm. 11, 16.) s a mit Krisztus Urunk mond, hogy „a jó fájó gyümölcsöt terem”, igyekszik a maga lelkét széppé tenni, hogy e magasztos szépség fénye vezérelje gyermekét földi és örök boldogsága útjain; ekképp a tiszta erkölcsöknek oly szeretetét igyekszik gyermeke lelkébe átültetni, melyet onnét kitörölni ne tudjon soha senki, és semmi, és mely folyton elégséges táplálékot meríthet az anyai szív fönséges példáiból, vagy ezeknek örökre fenmaradó áldott emlékéből

S ha a gyermek hozzá szokott mindenkor ily fényben látni az anya szívét, mikor fölserdülve, az első homály borul útjára: hova sietne az ifjú, a hajadon leány világosságért, mint az édes anyja szívéhez, s ki tudná jobban megvédelmezni érdekeit, mint az édes anyja, az a n y a i t a n á c s f e g y v e r é v e l.

Éleslátása fölismeri a veszélyt, tapasztalása megmutatja az abból kivezető helyes utat, és mondhatatlan „szereteté kieszközli számára azt a tisztán látó bölcseséget, mely a legegyszerűbb anya szívét is ékesíti a tanácstalanság idején.

Még a fiúnak is a pályaválasztás, de főképp, hajadon leányának jövő sorsa elhatározása komoly órájában megbecsülhetetlen tanácsokat ad: az anyának értelme, szíve együtt.

Hatalom ez is, a mivel Isten az anya szívét felruházta, a melylyel élnie kell, úgy, a mint szeretete sugallja, nem annyira fényes, mint boldog jövőt készítgetve gyermekének ...

De vájjon mit művel az anya akkor, mikor az oktatás, példa, tanács elvesztette vonzó erejét a gyermekekre; mikor a fiúnak nem kívánatos sze-

rencse többé az anyai szem örökése, a leány elkerüli édes anyja tekintetét, mikor a gyermeki szeretet egy időre szünetel, a gyermeki bizodalom komoran vonul vissza rejtekébe, s az édes anya hiába pazarolja el minden szeretetét, nem tudja megközelíteni gyermekének a gonosztól megzavart szívét!

Ha e sötét idő bekövetkeznék, azt teszi az anya, a mit tett szent Mónika, mikor Istentől, s anyai szívtől elszakadt a fia, Ágoston: – sír, könyezik, szünetlenül, a míg meg nem téríti Istenéhez a fiát, míg vissza nem sírja anyai szívére a leányt.

Az anyai fájdalom drága gyöngyeit, az anyakönyvet, hatalmas fegyverül adta Isten az anyai szívnek.

Tiszteletreméltó, szent könyek, vércsöppjei a szenvedő anyai léleknek, hulljatok csak, mikor szükség van rátok; fájdalomra-áldozatra kész szívnek tiszta szent vize, végezd megváltó munkádat a bűn bilincsei közt sorvadó lélek hasznára és meg szabadítására.

Fájdalmas anya, méltán folynak könyeid, mikor gyermeked lelkének halálát siratod, Ha könyre fakaszt a mulandó test elmúlása, mennyivel inkább a halhatatlan lélek haldoklása; azé a léleké, mely rokon a te lelkeddel, melynek szépségét te gondozád, melynek élete reád van bízva, s halálát tőled kéri számon!

Szíved mélyéről fakaszd fel hát azt a legfőbb könyűt: zokogó ajkad imádsága csodát tehet; visszaadja üdvösségét gyermekednek, vissza őt magát a te szívednek.

S a szemed könye fölszárad, ajkad zokogása mosolyra változik, és imádságod áldásban végződik...

## A n y a i á l d á s !

Első és utolsó fegyvere az anya szívének.

Anyasága első és utolsó szava, óhajtása, imádsága: áldás.

Mikor szíve alatt megérzi magzata szívének első dobbanását, megáldja őt. Minden gondolata, mely vele foglalkozik, ismétli ez áldást.

Mikor a kisdéd meglátja az első napsugárt, mikor keresztelni viszik, mikor jární tanul, beszélni kezd, mikor először mondja ki az Isten s a szülék nevét, mikor lelke megnyílik, álom között és ébredéskor, mindenkor az anyai áldás lebeg fölötte.

Mikor a fiú elhagyja a szülői házat: idegen emberek közé kerül, az édes anya a saját szeretetét nem tartja elég erős oltalomnak, fölemeli szívét az Úrhoz és imádkozik: „áldjon meg téged a Mindenható Isten!”

Mikor a leány, ki mindezideg az ő védőszárnyai alatt növekedett, idegen tűzhelyhez távozik, érintetlen, tiszta szívét bizonytalan környezetbe viszi, s elszakadva anyja szívéből, egész jövőjét, boldogságát minden időkre a férfíú szerelméhez köti, az édes anya megcsókolja leánya homlokát, fejére teszi kezét, s így zokog: „áldjon meg téged az Atya, Fiú és Szentlélek.

S végre, mikor az élet terhétől elfáradva, megválni készül az élettől, halálos ágyán előre tekint gyermekei kétséges jövőjébe; ezek sorsa Istenre bízva, már-már a jövő életből hozott áldással búcsúzik el tőlök: áldjon meg titeket a teljes Szentháromság, az Atya, Fiú és Szentlélek „

Összetörött szívvel hallottam egykor én is ez áldást, és hálás lélekkel érzem most is folytatását.

Mert hát a szív utolsó dobbanásával az anya szeretete nem hal meg, nem múlik el, hanem szent munkássága, áldozatai és fájdalma jutalmául meg-

dicsőül, és Isten trónusa előtt gyakorolja: köz-  
benjáró hatalmát.

Erősen hiszem, hogy közbenjár, hisz még  
nem fejezte be hivatását, mert bár ő az égben,  
gyermeke még a földön; s szíve oda kéri gyerme-  
két, a hol ő van, hogy viszontlátva, vele örök  
egyesülésben áldhassa Isten jóságát, mely anya-  
sága örömét örökkévalóvá tette,

\*

De míg az édes anya közbenjáró szent hiva-  
tását gyakorolja az égben, a hideg földön magára  
hagyott gyermeki szív, viseli tovább fájó sebet,  
melyre nem hoz gyógyulást az idő, mert a feledést  
nem az anyavesztés fájdalmára alkotta az Isten.

Lelke el-elröppen a sírkereszt elé, melyről az  
ő édes anyja nevét törölte le az idő, s elzokogja  
a költő dalát:

Száll a szellő, száll a sóhajtásom!  
Sírva játszik, temetői fákön •  
Hejh e kis domb oly kicsiny emléknek,  
És alatta egész világ fér meg.

Hull a harmat, hull a szemem könnyje,  
Pusztá sírod, végig-végig (intve.  
Bánatvirág terem ezen nékem,  
Halni hívó illatát is érzem.

Hervad a lomb, elhervadok én is,  
Édes Anyám hozzád megyek én is.  
Hideg van itt ... magam vagyok ... fázom,  
Csak Te szeretsz, mind a két világon.

(Kisfaludy Árpád Béla.)

## VI.

### Az özvegy nő.

(A házasságon kívül. – A szerzetesnő.)

Testi kín és lelki gyötrelem – töviskoszorú és vértanúkorona, kiontott vér és visszatartott könnyek, kereszten meghalt Isten Fia, a kereszt tövében haldokló édes anyja: – ez a mai napnak, a fájdalmas Anya gyászos ünnepének tartalma, emlékezése.

A szent gyümölcsöt letépték az anya szívéről, – összezúzták, ékteleenné tették, szétmarcangolták, s oda mutatták az édes anyjának: „nézd, ihol a te fiad.”

Ez ím négyezer év reménykedése, próféták jóslelkének jövendölése, angyal szavának hirdetése, Istennek Egyszülötte, a te anyaságodnak boldogsága, gyönyörűsége, – fájdalmak Anyja, – a te szívednek édességes szent Fia.

És az Anya, ölébe veszi a keresztről leemelt szent testet, s elkezdni zokogni szomorú halotti énekét:

„Nyugodjál én virágom, elhervadt aranyágom, Jézus, fényes csillagom! Így lett részed hát az elmúlásban, öröklét Alkotója, így kellett megízlelned a halált, életosztó Istenség!

„Fényes nap voltál, s eloltották ragyogásodat, a szépség királya, és letörték koronádat. Isten, segédet megkáromolták, emberi voltodat meggya-

lázták, vigasztaló ajkaidat epével keserítették, csodatevő kezeidet átlukgatták.

„Kiket meggyógyítottál, összetörtek, kiket betöltél áldásaiddal, ártatlan véredre szomjúhoztak, kiknek visszaadtad szemök fényét, szemeidre sötétséget borítottak.

„Szent igéd feltámadást hirdetett, az ő szavuk halálra kívánt téged, s bűnbocsátó jószágodat kegyetlen ítélettel viszonozták.

„Vértelen tested itt nyugszik most, árván maradt anyád ölében, nincs benned épség, ékesség, szépség, – csupa seb és kékség, szívemnek letört virága, elhervadt szent liliom!”

Nem csodálom, hogy az anyai szív mérhetetlen fájdalmának ilyen keserű a zokogása.

És azért éppen oly mérhetetlen e fájdalom, hogy legyen példaképül, minden földi gyötrelmet nagyságában túlhaladó fájdalom, melynek csodálatában elfeledje vagy legalább kisebbnek érezze a szenvedő, a saját maga szívének bánatát.

De úgy akarta Isten, hogy a fájdalmas Anya mérhetetlen lelki gyötrelme egyúttal és különösen: előkép, példa és vigasztalás is legyen, mindama fájdalmakra, mik a női szívet e földön érhetik.

A Kálvária özvegyének árván maradt, szűz anyasága, oly vértanú koronát visel, melynek szelíd fénye a szüzet és anyát, az anyátlant és özvegyet egyaránt vezeti, erősíti és vigasztalja.

A ő fájdalmáról dalolja a költő:

Tekints szegény, tekints árva,  
A Szűz Anya fájdalmára,  
Nincsen ehhez fogható,  
Nézd keservét, lásd gyötrelmét,  
S tűrje békén szíved, elméd  
A mit Isten rád kiró.

(Stabat Mater. Eudnyánszky fordításában.)



A római szent Péter templom egyik mellék-kápolnájában, a főbejáratától jobbra, van Michelangelónak alkotása: a fájdalmas Anya, s ölében a szent Fia.

Tökéletes művészettel ábrázolja a szobormű az anyai fájdalmat, mely mégis annyira szent, megnyugtató, hogy fölötte nem mi sajnálkozunk, hanem inkább tőle kérünk, várunk és nyerünk fájdalmunkban enyhülést.

E szobor oltára soha sem áll. üresen, mindig térdel előtte néhány könyező nő, ki bánatát, lelke gyötrelmét beszéli el a fájdalmas Anyának ... s hiszem, hogy vigasztalódva távozik el, mert másképp nem térne oda vissza újabb fájdalmában.

Pedig visszatér!

A nő szívének sokszor van titkos fájdalma, melyet csak az oltár előtt mondhat .ej, mert csak ott értik meg, s csak ott nyer meghallgatást és vigasztalást ...

Mélyen tisztelt hallgatóság! Nagybőjti felolvasó estéink folyamán bármily hirtelen siklottunk is át a keresztény nő életének egyes alakulásain, szinte csak kontúrvonásokban rajzolva meg képeinket, a keresztény nő különböző életviszonya maradt mégis rajzolatlanul. Együtt mutatom be immár az egyedül álló nők tiszteletreméltó alakját: az özvegységben és a házasság kötelékén kívül, — szinte csak a távolból mutatva a szerzetes nő nemes hivatására.

Szentelje meg ez utolsó beszélgetésünket, a szűz Anya fájdalma.

\*

Gyász ül a házon: meghalt a szerető férj, a kenyérkereső apa.

Kiszikkadt a család boldogságának tápláló forrása; a jóleső meleget osztó nap kialudt; a családi szentélyre sötét éjszaka borult; eltűnt a mosoly, s nincs remény, hogy egyhamar visszatérjen újra.

A vidámság otthonában szörnyű változást teremtett egy sötét pillanat.

A halottas ágy előtt áll a nő, ki elvesztette élete örömét, gyengesége oltalmát, szerelme társát, s vele együtt az édes jogot, hogy feleség legyen, sőt a jogot, hogy e nevet viselje, s ennek helyébe a halottas szoba sötétéhez illő, szomorú névre tett szert: özvegygé lett.

Egykor e nő, egy ifjú szívének heves dobogása közt, ajkainak nyílt vallomása által, és a saját néma hozzájárulásával: hitvessé, feleséggé lön; s most, a férfi ajk és szív komor némasága, s a saját kitörő zokogása közt: szerepcserélve veszi át az özvegyiség fátyolát.

A menyasszonyi fátyolból hajh mi lett?!

Az ara-öltözet tiszta fehérsége a gyász fekete leplévé sötétedett.

Eltűnt a nászvirág, a fejről a koszorú, az ifjú arcról az öröm mosolygása, a szívből a szerelem heve, a lélek elől a boldogság reménye; széttörtött a „holtáiglan” tartó esküvés, elszakadtak a legszentebb szálak, s a mi így szétszakadt, többé azt összekötni nem lehet.

Mindenütt gyász, könny, fagy, reménytelen pusztulás.

A gyermekek, az anya örömeinek eddig forrásai, csak növelik a gyászt, sokasítják a könyeket, fagyasztóbbá, reménytelenebbé teszik a jövőt.

Hisz megkezdett özvegyiségével ezek is árvákká lettek; azzá nevezte ki őket együtt; a férj, az apa lecsukódó ajka.

S mikor azután lezárják a koporsót, s leteszik a föld hideg éjjelébe, ki sejtené, mennyi történet, mennyi valóság nyer itt befejezést, mennyi érzés záródik abba a koporsóba, s mennyi emlékezés ültet majd virágokat a másképp kopár sírhalomra.

Fuit! – volt, – elmúlt!

Csak az emlékezés maradt meg: nyitva tartani a szív sebét, ébren a lélek fájdalmát!

Szívesen halt volna meg az özvegy is; hisz mikor lelke felét elszakasztották, már haldokolt ő is a fájdalomtól, könnyű lett volna neki a halál. Szíve úgy sem tudja megérteni, hogy ő még él, és élnek még mások is, mikor az ő lelke fele már elköltözött.

Nagy sokaság kíséri utolsó útjára az eltávozót, de az itt maradót már senki sem kíséri vissza hajlékába.

Magára maradt nagy fájdalommal.

Pedig milyen rideg, sivár, milyen üres neki most az előbb édes otthon, melybe lakótársul beköltözik ma a némaság, a magány.

Találó a zsidó nyelv szava: a l m a n a, az özvegyre, mely szó tulajdonképp azt fejezi ki, hogy a nő férje halálával: elnémult, némává lett.

Bánatát nem kérdi tőle senki sem, maga nem hirdeti, igazán hasonló a némához, szótlanul járva özvegysége útjain.

És ha beszél: hangja, mint a magányos gerlice szava, – vox turturis, – mely mindig panaszos, mert nem a zölden viruló ág dalos madara Ő, hanem a kietlen magány párjavesztett siratója.

És igazán nincs számára semmi vigasztalás, igazán oly reménytelen és céltalan az özvegy élete?!

Minden megtört lélek számára van vigasztalás, az ő számára is van; csak keresse és megtalálja.

Nem is soká kell keresnie.

Mikor drága halottját elföldelik, az új sírhalom mellé oda állítják a keresztet. S míg a kereszt malasztja leszolgál a sírfenekre, s eloszlatja az elmúlás ijesztő sötétségét, vigasztalása beköszönt a szenvedő lélek mélyére és hirdeti a feltámadást, a viszontlátást.

A kereszt tövében pedig találkozik a két nő: a nazarethi özvegy, ki a keresztén függő fiát is siratja, és a másik özvegy, ki veszteségének friss sebeitől vérezik.

A fájdalom Anyja megtanítja a szenvedőt, hogy a hol legnagyobb a fájdalom, ott legközelebb a vigasztaló Isten. Rámutat a keresztre, és ismételi a kereszt halottjának hívó szavát: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik terhelve vagytok, s én, a vigasztalás Istene, megkönnyíteni, megnyhítem hervadozó szíveteket.” Elmondja újra a krisztusi szót: „Boldogok, a kik sírnak, mert vigasztalást nyernek.”

Sajgó szívvel, könnyező szemekkel bár, de ez isteni vigasztalás reménységével kezdhetheti meg tehát az özvegy szomorúsága napjait.

Az éjszakát nappal váltja fel, s a sötétségre világosság következik.

Sötét éjszaka a fájdalom, de abból mégis Isten világossága sugárzik elő.

Mosolygó élet karjai közt, boldog szerelmének élt talán a hitves nő, szeretve és szerettetve, s már-már elfeledkezve még azon kötelekekről is, melyek a lelket az alkotó Istenhez fűzik.

S hogy a földi szerelem láncai egészen le ne bilincselje a lelket a porhoz, széttöri Isten e láncot, s a lélek szabadabban szárnyal azután Istenéhez.

Már a súlyos veszteség pillanatában ég felé emeli tekintetét, s megkérdezi: „miért tetted velem ezt, óh Uram, Istenem?”

Panaszkodó lelke azután lassankint megnyugszik, s a Szentírás intése szerint, hogy „Istenben bízzék az özvegy és elhagyott, s foglalja magát imádságokban és könyörgésekben” (I. Tim. 5, 5.), bizodalját Istenbe veti, s Tőle várva vigasztalást, szíve fájdalmában Hozzá fordul esdeklő szavával. És a jó Isten, megtisztítva előbb az özvegy szívének hívséges szerelmét, emlékezéseit a földi salaktól, a viszontlátás édes reménységével táplálja őt, és érezhető segítségével szelidíti folyton folyó könnyűinek keserűségét.

Igaz, hogy kemény sors vár az özvegyre, férje halálával anyagi helyzete is szomorúbbra fordulván. Fáj neki, mikor a férje állása révén élvezett tiszteletet, megszokott kényelmet hirtelen nélkülöznie kell; – mikor észreveszi, hogy nincs, ki szót emeljen érdekében, sőt érdeke ellen látja küzdeni a kapzsi gonoszságot.

Mert hogy ez is lehetséges, már onnét is tudom, hogy Isten törvényt, szabott azok ellen, kik „ártnak az özvegynek” (II. Móz. 22, 22.) s „megemésztik az özvegyek házait” (Máté 23, 14.); és onnét is tudom, hogy az özvegyek és árvák nyomorgatását ott találom az égbekiáltó vétkek sorában.

De viszont fülembé csendül az írás szava: „Nem veti meg az Úr az özvegy könyörgését, ha fohászokdva önti ki szózatát”; sőt hallom a buzdító szót, mely az özvegyek iránt való irgalmas-ságot, az imádság, az istentisztelet magaslatára emeli: „Tiszta és szeplőtelen istentisztelet: meglátogatni (segíteni) az árvákat és özvegyeket szorongatásaikban.” (Jakab 1, 27.)

De példáját is látom, miképp siet a megszorodott özvegy vigasztalására maga az Isten Fia.

A naimi özvegy anya egyetlen fiát viszik el-

temetni, s az anyja, keserű fájdalom közt kíséri fia koporsóját. Jézus szívét meghatja a szomorú jelenet, megvigasztalja az özvegyet: „ne sírj”, és az Isten Egyszülött Fia, visszaadja az anya egyszülött fiának életét.

Pedig hány özvegy anyát vigasztal meg így Isten feltámasztó kegyelme, mikor az nemcsak férje halálát siratja, hanem gyermeke lelki veszedelmén is kesereg.

És nem édes vigasztalásul adta-e számára a leánya hűséges szeretetét is, ki annál melegebb ragaszkodással simul édes anyja szívéhez, minél fájdalmasabban törnek abból elő, a felejtetetlen időket sirató könnyei.

De más, csendes, szelíd Örömet is jelelt ki Isten az ő lelke vigasztalására.

Két fillért vetett az evangéliumi szegény özvegyasszony a jeruzsálemi templom perselyébe. Jézus, kít a gazdagok fitogtatott nagy adománya nem érdekelt, meghatva emlékezik meg e két fillérről, mely a szorongatás idején, a szegénység erszényéből adva, inkább díszesíti Isten házát, mint a vagyonban bővelkedők hivalkodó ajándéka.

De mintha Jézus e dicsérő szavából, a kijelölt hivatás fénye is előcsillogna minden özvegy részére: hogy tehetsége szerint cselekedjék jót, és adományaival emelje az Isten háza ékességét.

Vesztesége, szíve szomorúsága természetsszerűleg közelebb viszi az özvegyet azokhoz, kik szűkölködnek, szenvednek és sírnak.. És Isten jósága, mely a nagy fájdalmak közt megérintette lelkét, s a föld porából közelebb emelte az éghez, arra is fogékonyabbá tette, hogy áhítattal foglalkozzék az Isten szolgálatának díszével.

Örömet találja tehát a nála még szegényebbek,

elhagyottabbak istápolásában, s a jó Isten ügyének előmozdításában.

Mikor a kegyetlen halál megfosztotta őt a családi élet örömeitől, a jó Isten nagyobb családnak, a szegények, szenvedők elhagyott családjának gondjait bízta rá; s mikor kialudt a családi szentély fényessége, kigyuladt előtte az oltár Öröklámpája, melynek lobogó lángja, mintha azt hirdette volna, hogy az oltár isteni lakója szívesen fogadja őt szolgálatába, s e szolgálatot édes vigasztalással fizeti vissza.

Erősen hiszem, hogy a szegények istápolását célzó Szent-Erzsébet s más nőegyletek, és az Oltáriszentség imadására, s a templomok ékesítésére alakult Oltáregylet első gondolata: szenvedő női szívekből eredt, ha ugyan nem özvegy nők bánatos lelkében született.

Nem is csodálkozom, mikor a jó Isten és a mindenkétől elhagyottak szolgálatában, leginkább özvegy nők elfáradhatatlan szívét látom munkálkodni.

S mikor munkásságukat így megosztják az Isten s a szegények közt, azt gondolom, hogy szívők érzése ama sír fölött jár, melyet hűséges emlékezetők őriz, és szegényápoló, Istent dicsérő munkálkodásuk érdemkoszorúját annak javára szánták, kitől lelköket nem tudta elszakasztani a halál, s kii Isten kegyelméből viszontlátni remélnék...

Mennyivel boldogabbak azon szerencsétlen társaiknál, kik bár az özvegységnek nem viselik nevét, szenvedik mégis annak összes gyötrelmeit.

Mert van más özvegység is, még elhagyottabb, még siralmasabb özvegység; mikor a férj él, s talán új család körében él; s ez: a h a g y o t t asszonynak sokkal gyötrelmesebb, sokkal szánalmasabb özvegysége.

A szövetség, mely így bomlott szét, már alakulásában sem a lelkek összeköttetése volt, nem is a úszta, szent Örömök, a nyugodt boldogság fészke; mert az indulat, a szenvedély tüze fölégette azt, s nem maradt belőle egyéb, mint kihűlt hamu és puszta romok.

Az állandóság Istenének nem volt helye e szövetségben, nem lehetett az hát állandó és örök.

Szét is hullott, s a szegény nő, anya, gyermekeivel magára maradt, mert elvesztette ő is: élete örömét, gyengesége oltalmát, szerelme társát, az édes jogot, hogy feleség legyen valóban és névszerint, sőt még emlékeihez sem ragaszkodhatik híven, mert ezek keserűségét nem engesztelte ki ki a halál, hanem inkább napról-napra növeli az élet.

Az ő szíve sajnó sebére csak Istennél van enyhülés, de Isten jóságában bizonyára van, tőle kérjen és reméljen hát vigasztalást, mert az ő javára is hirdette az Isten Fia: „boldogok, a kik siroak, mert vigasztalást nyernek.”

De szomorú sorsából levonom a tanulságot azok részére, kik a házasság élet kapuján kívül maradtak, és boldogtalan epedés, indokolatlan szenvedés közt töltik napjaikat.

E tanulság pedig az, hogy ha ily befejezése is lehet a házassági szövetségnek, pedig hány ily befejezést mutat fel az élet: bizonyára nem az a legnagyobb szerencsétlenség a földön, ha a nő férjhez nem mehet.



A célt, melyet Isten eléje tűzött, a házasság kötelékén kívül is valósíthatja a nő.

Csendes munkálkodással végzi kötelességeit ama körben, melyet Isten akarata számára kijelölt, nem ütve zajt, nem kérve elismerést, hanem szinte láttatlanul osztva szét a megelégedés édességét.

A hitves nőnek, az anyának csak gondjait ismeri, örömei számára nem fakadnak, de azért a mások boldogságát, szívesen művelgeti, és ekképp megszerzi a maga boldogságát is, nem a külsőségekben hajszolva, hanem a saját belvilágában keresve azt.

És ekképp, bár lehullik életének rózsával átfont keresztjéről a rózsza, s marad a kereszt csupán, a teljesületlen remények örömtelen téli virágaiból összefonogatja az Isten akaratában való megnyugvás s a teljesített kötelességek koszorúját, s avval ékesíti fel újra a pusztán maradt keresztet ...

Sötét nap köszönt be a családba: ravatalon nyugszik az édes anya; az apa szívét nemcsak a veszteség fájdalma, hanem az élet jövő gondja terheli. És íme az anya helyébe oda lép észrevétlenül a felserdült leány, ő lesz a család gondviselője, édes anyja, mindene. Mint dolgozkezü Márta gondoskodik a fitestvérről, hogy Lázár szükségét ne szenvedjen; vagy mint Antigoné, a szeme világtól megfosztott Oedipust, ő vezeti apját, s hívséges szerétével istápolja öregsége napjaiban.

Készülő képet láttam, az ifjú művész műtermében. Megkapó, bár végtelen egyszerű a kép tárgya. Az aggastyán apa, és fiatal leánya ebéd kezdetén imádkoznak. Nyilvánvaló hogy e nagy világon csak ketten tartoznak együvé. A szegényes szoba ablakát a leány gondosságából virág díszíti. Az aggastyán imádkozó arcáról letükrözik, hogy Istennek nemcsak a megadott mindennapi

kenyérért ad hálát, hanem főképp jó leánya szeretetéért, mely megaranyozza élete alkonyatát.

És kérdem hány apa osztja meg így lelkét, drága halottja, s életének védőangyala között?

Hát mikor a kenyérkereső apa hal meg, s az erőiben megtörött anya keze már nem tudja megszerezni a család szükségletét. Férfi nincs a családban, vagy tehetetlenebb, mint a nő, mi lesz majd akkor?

A kérdés talán szinte fölösleges! Hisz ott a leány, ki a munkájára szorultak érdekében szívesen áldozza fel a maga jövőjét. A kenyérkeresés fáradságát ő veszi magára, ő lesz a család gondviselője, az igazi kenyérkereső leány, s kész mindaddig az maradni, míg a család java úgy kívánja.

Mivel sem kevésbé tiszteletreméltó alakja ő, a női nemnek, mint az igazi hitvesek és anyák, kik hivatásuk kötelességeit teljesítve, élvezik annak örömeit is.

Otthon, vagy a család körén kívül hivatást teljesítve, készséggel leköti, szinte eladja édes szabadságát a mindennapi kenyérért, a maga és hozzátartozói részére.

Vagy nem így köti e le szabadságát az a nő, ki egyúttal nemes hivatást teljesítve, a tanítás és nevelés rögzös pályáján működik, s lelke jobb részét: tudását, gyengédségét, szeretetét, vallásos érzületét a mások családja javára értékesíti, jót tesz itt, s a nehéz fáradsággal kiérdemelt anyagi jutalmat haza viszi, megosztja övével s otthonában is folytatja az áldástosztó jöttévést

Vele együtt említem föl azon nőket, kik a közélet szolgálatában nyilvános vagy magánbivaltalokban foglalkoznak, mint a posta, távíró, telefon s irodák tiszteletreméltó munkásai. Kétségki-

vül tiszteletreméltók, mikor e foglalkozásukban is mint nők: a vallásos érzés, a nemesebb gondolkodás, és a gyengéd jóság hivatott ápolói maradnak.

Megemlékezzünk e azon boldogtalan teremtményekről is, kiket az árvaság, a szegénység kietlenebb sorsra kárhoztat?

Azokról a beteges, gyenge, egészen magukra hagyott nőkről, kiknek még az az örömök sincs meg, hogy hasznosakká lehetnének a mások javára. Panaszos kenyeret esznek, panaszom levegőt szívnak, és semmi egyebet nem várhatnak e földön, mint a szabadító halált, s azután: Isten kezéből türelmes szenvedésök jutalmát.

Ti szerencsésebbek, kik e keserű sorsot nem ízlelitek, szánakozva gondolatok azokra az örömtelen lényekre, kiket senki sem ismer, kiknek nincs ünnepök, sem karácsonyjok, sem húsvétjok, kiknek a tavasz hiába fakad, nincs új ruhájok, s kik rég elfeledték, hogy milyen is a szeretetnek a hangja.

Higyjétek meg: nem költemény ez, hanem egy darab élet ...

A házaságon kívül élők közül sokan teljes szabad akarattal választották ez állapotot, s ez önként választott életsorsban is megtalálja szívok, értelmök, szeretetök a maga hivatását. Mint a jól-eső őszi napsugár, úgy terjeszkedik lelkek nyugodtsága, tiszta derültsége tovább, és teszi boldoggá ama szerencsés kört, mely nemes leiköket a magáénak számíthatja.

Találkozhatunk velök künn a világban, itt-ott, és megtaláljuk őket a zárda falai közt ...

Habár, a világ örömeinek ezerféleségében elfoglalt lélekre szinte ijesztően szűk korlátok között látszik is lefolyni a szerzetes nő élete, széles mégis ez életpálya, oly széles, mint maga a szeretet, a mint hogy valóban az Isten és felebarát iránt való szeretet szolgálatában, az önmagát megtagadó lélek szeretetének nagy cselekedetei közt telik le, abban a légkörben, melyben a szentség illatárja terjed, s a melyben szinte megérezik az Isten jelenvalósága.

Szeretni, szolgálni az Istent, szeretni, segíteni a felebarátot, általános kötelessége minden kereszténynek, veleszületett törvénye a női szívnek, és választott hivatása a szerzetes nőnek.

Mikor a zárda falai közé lép a nő, lemond a világról, azt az édes lelki békeséget, tiszta örömet keresi és találja meg ott, mely értékesebb a zajnál, a föld zavaros élvezeteinél.

Nézd meg őt az iskolában, hova hivatása vezet, mily szívesen foglalkozik az ártatlan gyermekek halhatatlan lelkével, melynek értékét jól ismeri; tanítgatja, művelgeti azt, s az erkölcs virágaival ékesíti.

Nézd az árvák között, kiknek nemcsak kenyeret szel, hanem a szeretetből is annyit ad, a mennél többet, a boldogult édes anya szíve sem j tudna osztani.

Kövesd lépteit a nyomorék gyermekek osztályába – mert ilyen is van, – azon szerencsétlenek közé, kik gyógyíthatatlan testi hibával megszületve, csak növelték a szegénység hajlékának nyomorát. Irgalmas szívek megkönyörültek a szerencsétlenség, oda vitték, hol több ilyen nyomorék is van, s a kire még a saját édes anyja is tán sötét tekintettel nézett, a szegényt, a szerzetes nőnek

minden, földi mértékei meghaladó szeretete gondolzza, ápolja, az Isten kedvéért.

S hogy a szerzetesnő szeretetének egyéb munkáit föl se említsem, figyeld meg őt végre a felebaráti szeretetnek az n hősi cselekedetei közt, melyeket a betegágy körül gyakorol Isten egyházának e földi angyala. Bármily gyengéd is a lelke, ismeri ő mégis az emberi test és lélek egész nyomorát, igyekszik is hát könyörülő szeretettel enyhíteni minden szenvedést, foltozgatni e múltó életet, megenyhíteni a gyötrelmes halált, és boldoggá tenni a múlhatatlan örökkévalóságot.

S mind e munkáért nem kér, de nem is vár egyéb jutalmat, mint az Öröklét boldogságát, mint magát: az Istent.

És ily lélek számára valóban nincs is más méltó jutalmazás, mint az örökkévalóság, telve boldogsággal, mint a boldogság kútforrása – maga az Isten.

\*

Hölgyeim, uraim!

Megbízatosomnak megfeleltem, felolvasásaimat befejeztem.

A gondolatok, melyeket a keresztény nőről mélyen tisztelt hallgatósággal közöltem, eszményi magasságban keresték a nő alakját, s megtalálták a legnemesebb nő, a legszentebb Szűz tisztaságának visszatükröződő fényében.

Az árnyat, – mert nincs véges lény fogyatékoság nélkül, – a foltokat a nőben nem kerestem, sőt meglátni sem kívántam. Csak a szép, az igaz, a jó érdemes a művész, a költő, az író lelke munkáira, a rossz, a hamis, az undok nem számíthat jára, hogy vele foglalkozzanak.

A rendkívüli nagy érdeklődést m. t. hallgató-  
ságomnak köszönöm meg; ha szavam a lel-  
kek mélyére hatott s némi jót eredményezett?  
megköszönöm Isten kegyelmének.

A dicső példakép pedig, kinek szent alakjától gon-  
dolataink kiindultak, s hova most végeztökben  
visszatérnek, a szent Szűz, legyen áldott minden-  
koron.

|\*>!